

Son Değişikliklerle Ticarî Dava ve Ticaret Mahkemelerinin Görev Sahası Hakkında Getirilen Yenilikler

Prof. Dr. Rıza AYHAN*

ÖZET

6102 sayılı Kanun henüz yürürlüğe girmeden, 26.06.2012 tarihinde 6335 sayılı Kanunla önemli değişikliklere uğramıştır.

Türk Ticaret Kanununun 4 ve 5'inci maddeleri de bu değişiklikten nasibini almış; bilhassa 5'inci maddesinin üçüncü fıkrası değiştirilerek, asliye ticaret mahkemesi ile asliye hukuk mahkemesi arasındaki ilişki, "*görev ilişkisi*" olarak kabul edilmiştir.

Ancak belirtmek gerekir ki, Türk Ticaret Kanununun 4 ve 5'inci maddelerine yapılan müdahaleler, bu değişiklikle sınırlı kalmamış; 09.02.2011 tarihli (Türk Ticaret Kanununun kabulünden 27 gün sonra) "Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun"un (***Torba Kanun***) 13'üncü maddesinin 5235 sayılı Adli Yargı İlk Derece Mahkemeleri ile Bölge Adliye Mahkemelerinin Kuruluş, Görev ve Yetkileri Hakkında Kanununun 5 inci maddesinin ikinci fıkrasında yaptığı değişiklikle, Ticaret Mahkemeleri tek hâkimli mahkeme hâline dönüştürülmüş; bu değişikliğin üzerinden çok geçmeden, 18.06.2014 tarihli 6545 sayılı, yine "Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun" (***Torba Kanun***) ile Ticaret Mahkemeleri tekrar heyet halinde mahkemeye dönüştürülmüştür. Yapılan değişiklikte Ticaret Mahkemeleri tekrar heyet halinde mahkemeye dönüştürülmekle kalmamış, yargılamaya da yeni esaslar getirilmiştir.

Bu çalışmamızda, Türk Ticaret Kanununun 4'üncü ve 5'inci maddelerine yapılan müdahaleleri ve müdahalelerin etkilerini tespiti gayret sarf ettik.

Anahtar Kelimeler: Ticarî dava, Çekişmesiz Yargı İşleri, Ticaret Mahkemelerinin Görev Sahası, Tek Hâkimli Ticaret Mahkemesi, Heyet Hâlinde Görev Yapan Ticaret Mahkemeleri.

---

* Başkent Üniversitesi Hukuk Fakültesi Öğretim Üyesi.

According to Latest Amendments Renewals on Commercial Case and Jurisdiction on Commercial Courts

ABSTRACT

Before the Code numbered 6102 entered into force, it was amended with significant changes by the Law numbered 6335 on 26.06.2012.

Article 4 and Article 5 of the Turkish Commercial Code also had their shares from this amendment; especially by amending Article 5 paragraph 3; the relation between Commercial Court of First Instance and Civil Court of First Instance accepted as "*subject matter jurisdiction relation*".

However, it should be stated that the interventions made on 4th and 5th articles of the Turkish Commercial Code were not limited with this change; with the amendment, made by the Article 13 of the law numbered 5235 "Law about Amending on Some Codes" (**Bag Law**) dated 09.02.2011 (27 days after the enactment of Turkish Commercial Code), on the Article 5 paragraph 2 of "the Law about Establishment, Subject Matter Jurisdiction and Competences of Courts of First Instance and Regional Courts of Justice"; the Commercial Courts had been converted to courts with a single judge; not long after this change, again with the "Law about Amendments on Some Laws" (**Bag Law**) dated 18.06.2014, numbered 6545, they were changed back into courts with the panel of judges. With the amendment; Commercial Courts were not only changed back into courts with the panel of judges, but also new bases were brought into adjudication.

On this study, we made efforts for determining the interventions and the effects of the interventions made on the Article 4 and Article 5 of the Turkish Commercial Code.

Key Words: Commercial Case, Ex Parte Proceedings, Subject Matter Jurisdiction of Commercial Courts, Commercial Court with a Single Judge, Commercial Courts with The Panel of Judges.

GİRİŞ

Yaklaşık elli yıl uygulanan 6762 sayılı Türk Ticaret Kanunu, hazırlandığı ve kabul edildiği dönemin öğretileri ile kuram ve yaklaşımlarını iyi bir şekilde yansıtan, sorunlara çağdaş, güvenilir ve işleyebilir çözümler getiren, bu alanda Türkiye'nin gereksinimlerini büyük ölçüde karşılayan, menfaatler dengesini hak ve adalete uygun bir tarzda kuran, modern hukuk yöntemlerinin ve kanun tekniklerinin başarıyla kullanıldığı bir Kanun olarak değerlendirilmiş; ancak gerekçede belirtilen kimi sebeplerle¹, 6102 sayılı Türk Ticaret Kanununun 01.07.2012 tarihinde yürürlüğe girmesiyle yürürlükten kaldırılmıştır².

Kurumları ve hükümleri bağlamında oluşan özgün öğretiler ve ufuk açan ilkesel içtihatlarla, Türk hukukunda örnek alınan, çağdaşları arasında saygın bir yeri olan, nesnel adalete dayanan çözümler sunarak *temel kanun konumunu kazanmış* olarak yürürlükten kaldırılan 6762 sayılı Kanun; 6102 sayılı Türk Ticaret Kanununun hazırlanmasında da önemli bir rol oynamış, *6762 sayılı Kanunun temel felsefesi, 6102 sayılı Türk Ticaret Kanununda da benimsenmiştir*.

Gerçekten de, 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu, Türk ticaret hukukuna birçok yenilikler getirmesine ve bilhassa "*şirketler hukuku*" kitabında önemli değişikliklere yer vermesine karşın, Kanunun temel esaslarında 6762 sayılı Kanunu örnek alınmış; 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu da 6762 sayılı Kanun gibi, "*ticari işletme*" esasına nazara alınarak kaleme alınmıştır³.

6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu'nu getirdiği asli yenilikler "*şirketler kitabı*" içinde yoğunlaşmış; ancak *taşımının* ayrı bir kitap olarak kanunda yer almasından başka, "*kıymetli evrak kitabı*" hariç olmak üzere, diğer kitaplarda yeni düzenlemelere yer verilmiştir.

Bu bağlamdan olmak üzere, "*Başlangıç Hükümleri*" 6762 sayılı Kanunda olduğu gibi muhafaza edilmiş; madde gerekçelerinde ifade edilen şekliyle, esaslı bir değişikliğe gidilmemiştir. Ancak 6102 sayılı Kanunda 6335 sayılı Kanunla yapılan değişik ve daha sonra 6545 sayılı **Torba Kanununun** getirdiği düzenlemeler, bu kısımda da önemli olarak nitelendirilebileceğimiz sonuçlar doğurmuştur.

---

¹ Bu husustaki değerlendirmeler için bkz., Moroğlu, Erdoğan, Türk Ticaret Kanunu Tasarısı Değerlendirme ve Öneriler, İstanbul 2007, s.3 vd.

² Türk Ticaret Kanunu Genel Gerekçe, s.1.

³ Arkan, Sabih, Ticari İşletme Hukuku, Ankara 2014, s.18-21.

Bu çalışmamızda, değişikliklerin 6102 sayılı Türk Ticaret Kanununun "Başlangıç Hükümleri" arasında yer alan, "Kanunun Uygulama Alanı" ve bilhassa "*Ticari Davalar ve Ticaret Mahkemeleri*" üzerindeki etkileri üzerinde durulacaktır.

I) Türk Ticaret Kanununun Uygulama Alanı

6102 sayılı Türk Ticaret Kanununun ilk beş maddesinde hükme bağlanan "Kanunun Uygulama Alanı" kısmında, "ticari hükümler" (m.1), "ticarî örf ve âdet" (m.2), "ticari işler" (m.3), "Ticari Davalar, Çekişmesiz Yargı İşleri ve Delilleri (m.4) ile "Ticari Davaların ve Çekişmesiz Yargı İşlerinin Görüleceği Mahkemeler" (m.5) yer almaktadır.

Bu düzenlemeleri, temas ettiği konuları esas alarak, aşağıdaki şekilde incelemenin mümkün olacağını düşünüyoruz.

1) Ticari İş ve Ticari İşlerden Doğan İhtilâflara Uygulanacak Hükümler

Kanun koyucu, Türk Ticaret Kanununda evvela *ticarî hükümlerin* nelerden ibaret olduğunu (m.1/1) hükme bağlamış; daha sonra da "*ticarî örf ve âdet*" (m.2) ile "*ticari işler*" (m.3) kavramına yer vermiştir.

A) Ticari Hükümlerle İlgili Düzenleme

Türk Ticaret Kanununun 1'inci maddesi, 6762 sayılı Türk Ticaret Kanununun 1'inci maddesinin tekrarı olarak kabul edilmiş⁴; *Türk Ticaret Kanunu, Türk Medenî Kanununun ayrılmaz bir parçasıdır* denilerek Türk Ticaret Kanununun hukukumuzdaki yeri belirtildikten sonra, maddenin birinci fıkrasında esasa müteallik olmayan iki değişiklik yapılmış ve madde aynen korunmuştur.

Bu değişikliklerin birincisi, 6762 sayılı Kanunun 1'inci maddesinin birinci fıkrasında bulunan, "*bir ticarethane veya fabrika yahut ticarî şekilde işletilen herhangi bir müesseseyi*" şeklindeki cümle parçasının yerine "*ticarî işletmeyi*" teriminin konulmasıdır. Bu değişikliğin sebebi olarak, önceki metinde sayılanların ticarî işletmenin uygulamadaki görünüş şekillerinin, ticarî işletmenin sıkça rastlanan özel biçimleri olmaları; merkez kavram ticarî işletme olmasına rağmen, kavramı ifade eden terimi kullanılması yerine onun türlerini saymanın kanun yapma tekniği ile bağdaşmadığı gösterilmiştir.

---

⁴ Bkz., Genel Gerekçe, s.1.

Maddenin birinci fıkrasında yapılan ikinci değişiklik ise, 3'üncü madde ile gerekli uyumu sağlamak amacıyla, "*işlere*" sözcüğünün çıkarılması; yerine, "*işlemleri*" sözcüğünün konulmuş olmasıdır.

6102 sayılı Kanunun bu yeni şeklinde ticari hükümlerde herhangi bir değişiklik yapılmamış; 6762 sayılı Kanunda olduğu gibi, Türk Ticaret Kanunundaki hükümlerle, bir ticari işletmeyi ilgilendiren işlem ve fiillere ilişkin diğer kanunlarda yazılı özel hükümlerin ticari hükümler olduğu aynen muhafaza edilmiştir⁵.

6102 sayılı Kanunda, Ticari hükümlerin uygulama sırasıyla ilgili olarak, 6762 sayılı Kanunda olduğu gibi, mahkemenin, *hakkında ticari bir hüküm bulunmayan ticari işlerde, ticari örf ve âdetle, bu da yoksa genel hükümlere göre karar vereceği* hükme bağlanmış (TTK m.1/2); *Türk Ticaret Kanunundaki hükümlerle, bir ticari işletmeyi ilgilendiren işlem ve fiillere ilişkin diğer kanunlarda yazılı özel hükümlerin, ticari hükümler olduğu* kabul edilmiştir (TTK m1/1.c.2).

Hakkında ticari bir hüküm bulunmayan ticari işlerde, ticari hükümlerden sonra uygulanması hükme bağlanan ticari örf ve âdetle ilgili düzenlemede de (TTK m.2), başkaca bir değişiklik yapılmadan dilin arılaştırılması yoluna gidilmiş; sadece ikinci fıkradaki "*şubesine*" kelimesinin yerine "*dalına*" kelimesinin konulmuş, bu değişikliğin amaca olduğu gibi Türkçeye de uygun bulunduğu ifade edilmiştir⁶.

B) Ticarî İşlerle İlgili Düzenleme

Bir hukuki uyumsuzluğun çözümlenmesinde ticari hükümlerin mi, yoksa genel hukuk hükümlerinin mi uygulanacağını kesin bir surette tespit ve tayin edilebilmesi, o işlem veya fiilin "*ticari iş*" niteliğine bağlı olduğu için, "*ticari iş*" kavramını belirlemek maksadıyla sevk edilen 3'üncü maddede, esasa müteallik olmayan iki değişiklik yapılmıştır.

İlk değişiklikle, 1'inci maddede olduğu gibi bu maddede de eski metindeki ticarî işletmeyi ifade eden üç ticarî işletme türü yerine, "*ticarî işletme*" kavramı konulmuş; ikinci değişiklikte ise, eski metindeki "*işler*" sözcüğü metinden çıkarılmıştır⁷.

Esasa ilişkin olmayan bu iki değişiklik haricinde maddede, 6762 sayılı Kanundaki düzenlemenin tekrarıdır.

---

⁵ Bkz., 1'inci maddenin gerekçesi.

⁶ Bkz., 2'nci maddenin gerekçesi.

⁷ Bkz., 3'üncü maddenin gerekçesi.

Ancak belirtmek gerekir ki, *ticari iş* kavramı sadece Türk Ticaret Kanununun 3'üncü maddesinde ele alınmamış; "*tacir olmanın hükümleri*" başlığı altında, Kanunun 19'uncu maddesinde, ticari işle ilgili olarak "*ticari iş karinesi*" ayrıca düzenlenmiştir.

Buna göre bir işin ticari iş sayılmasında, Türk Ticaret Kanununun 3'üncü ve 19'uncu maddelerinin bir arada değerlendirilmesi gerekmektedir.

a) Türk Ticaret Kanununun 3'üncü Maddesinde Düzenlenen İşler Ticarî İşlerdendir

Türk Ticaret Kanununun 3'üncü maddesinde, "*ticari işler*" başlığı altında, "*Bu Kanunda düzenlenen hususlarla bir ticari işletmeyi ilgilendiren bütün işlem ve fiiller ticari işlerdendir.*" denilmiştir. Kanunun bu düzenlemesine nazaran TTK m. 3'e göre, ticari iş olarak kabul edilen işler, 6762 sayılı Kanun zamanında olduğu gibi, iki ana başlık altında incelenebilir. Bunlar:

aa) Türk Ticaret Kanununda Düzenlenen İşler

Türk Ticaret Kanununun 3'üncü maddesinde, bu Kanunda düzenlenen bütün işler, ticari işletmeyle veya tacirle ilgili olmasa dahi, kanun gereği ticari iş olarak kabul edilmektedir. Bu hâliyle, kanun koyucunun, Türk Ticaret Kanununda öngörölmüş işleri, hukuki yapıları itibarıyla ister ticari iş niteliğinde olsun ister olmasın, sadece Türk Ticaret Kanununda düzenlendiği için "*ticari iş*" olarak kabul ettiğini görüyoruz. Bu işler sadece Türk Ticaret Kanununda düzenlendiği için "*ticari iş*" sayılmaktadır⁸.

bb) Ticari İşletme ile İlgili Bütün İşlem ve Fiiller

Türk Ticaret Kanununun 3'üncü maddesine nazaran, Türk Ticaret Kanununda tanzim olunmamakla beraber, ticari işletmeyle ilgili bütün "*işlem ve fiiller*" de ticari iş olarak kabul edilmiştir. Bu işler, Türk Ticaret Kanununda düzenlenmemiş olmakla beraber, ticari bir işletmeyi ilgilendirmelerinden dolayı "*ticari iş*" sayılmıştır⁹.

⁸ Ülgen, Hüseyin (Teoman, Ömer/ Helvacı, Mehmet/ Kendigelen, Abuzer/ Kaya, Arslan/ Nomer Ertan, N. Fusun): Ticari İşletme Hukuku, Vedat Kitapçılık, İstanbul 2006, N.177.

⁹ Karahan, Sami: Ticari İşletme Hukuku, Mimoza Yayınları, Konya 2013, s.46-48.

Türk Ticaret Kanununun, “*ticari işletmeyi ilgilendiren işlem*” ifadesinden, “*ticari işletmeyi ilgilendiren hukuki işlem*” anlaşılmalıdır¹⁰. Ticari işletmeyi esas alarak hükme bağlanan TTK m. 3 gereğince, bir işlem (hukuki işlem), Türk Ticaret Kanununda düzenlenmemekle birlikte, ticari işletme ile ilgili ise, ticari iş olarak kabul edilmektedir. Buna göre meselâ *ticari işletme rehini*, Türk Ticaret Kanununda düzenlenmemesine karşın, bir ticari işletmeyi ilgilendirdiğinden, ticari iş olarak kabul edilir. Bu halde, hüküm geniş yorumlanmalı, sadece ticari işletmelerin rehininden doğan ihtilaflar değil, ticari işletme rehini kurulması hazırlık çalışmaları da (tescilden kaçınmada olduğu gibi), ticari iş olarak kabul edilmelidir¹¹.

Ticari işin belirlenmesinde TTK'nın 3'üncü maddesinde, hareket noktası olarak “*ticari işletme*” esas alınmış; ticari işletmeyi ilgilendiren bütün hukuki fiiller ve bu bağlamda, yerine göre haksız fiiller de ticari iş olarak kabul edilmiştir¹².

Bununla beraber, Kanunun uygulaması bakımından, haksız fiilin de ticari iş olarak kabul edilmesi, çeşitli ihtimaller nazara alınarak tespit edilmelidir. Buna göre:

Haksız fiil, ticari işletmenin faaliyetinin icrası sırasında ika edilmişse; haksız fiil ticari işletmenin faaliyetinin icrası sırasında ika edildiği için, ticari iş olarak kabul edilmektedir. Ancak tüm haksız fiiller ticari iş sayılmaz. Esas itibarıyla Türk Ticaret Kanununda düzenlenen haksız fiiller ile her iki tarafın ticari işletmesiyle ilgili haksız fiiller ticari iş sayılır¹³.

Haksız fiilin tacir tarafından ticari işletmesi ile ilgili olarak işlendiği, ancak bu fiilden zarar gören kişinin tacir olmadığı durumda da, tacirin haksız fiili TTK m.3'e göre bir ticari iş sayılmasına rağmen, bu nedenle doğan uyuşmazlık neticesinde açılacak dava ticari bir dava olarak nitelendirilemez. Zira “*Ticari Davalar, Çekişmesiz Yargı İşleri ve Delilleri*” başlığı altında detaylı olarak anlatılmış olduğu üzere, bir davanın ticaret mahkemesinde açılabilmesi için *mutlak veya nispi ticari dava* olarak de-

---

¹⁰ Ayhan, Rıza/Özdamar, Mehmet/Çağlar, Hayrettin, Ticari İşletme Hukuku- Genel Esaslar, Yetkin Yayınları, Ankara 2014, s.63.

¹¹ Ayhan/Özdamar/Çağlar, s.63.

¹² Y. HGK. 2002/4-12 E., 2002/6 K., 23.01.2002 tarihli kararı, (Kazancı).

¹³ “Tüm haksız fiiller ticari iş sayılamaz. Ancak, Türk Ticaret Kanununda düzenlenen haksız fiiller ile her iki tarafın ticari işletmeleriyle ilgili haksız eylemler ticari iş sayılabilir.” (Y.11.HD, T.10.11.1994, E.1994/2242, K.1194/74090), (Kazancı).

ğerlendirilmesi gerekmektedir. Bu bağlamda mutlak ticari davalar kanunda açıkça sayılmışken *nispi ticari davaların* varlığı için davanın her iki tarafının da tacir olması ve dava konusu ihtilafın her iki tarafın ticari işletmesini ilgilendirmesi gerekmektedir.

b) Ticari İş Karinesi

Ticarî işletme sisteminin taşıyıcı kolonlarından biri olduğu ve elli yıllık birikimle anlam kazandığı ifade edilen¹⁴ TTK m.19, 6762 sayılı Kanunun 21'inci maddesini karşılamaktadır. Gerekçede, sübjektif sistemin bir ifadesi olan bu maddenin 1926 tarihli Kanundan 6762 sayılı Kanuna aynen alınmasının öğretilde eleştirildiği; ancak eleştirilerin, hükümde ticarî işletmenin esas alındığı gerçeğini gözden kaçırdığı belirtilerek hüküm aynen muhafaza edilmiştir.

6762 sayılı Kanunun 21'inci maddesine karşılık gelen, "*Ticari iş karinesi*" başlığını taşıyan TTK m. 19'da iki karine kabul etmiştir.

aa) Tacirin Borçlarının Ticarî Olması

Türk Ticaret Kanununun 19'uncu maddesinin 1'inci fıkrasının ilk cümlesine göre, "*bir tacirin borçlarının ticarî olması asıldır*". Tüzel kişiler bakımından mutlak olan bu karine, gerçek kişi tacir için iki hâlde söz konusu olmayacaktır (TTK m.19/1, c.2):

i) Gerçek kişi tacirin işlemi yaptığı anda bunun ticari işletmesiyle ilgili olmadığını diğer tarafa açıkça bildirmesi halinde borç adi sayılır. Ancak gerçek kişi tacir, bu bildirimde gerçeğe aykırı beyanda bulunmuş ise, karşı tarafa bunu ispat hakkı tanımak isabetli olur.

ii) Gerçek kişi tacirin yaptığı işin ticari sayılmasına durum elverişli olmadığı takdirde borç, yine adi sayılır¹⁵.

bb) Taraflardan Sadece Biri İçin "Ticari İş" Niteliğinde Sayılan Sözleşmeler

Türk Ticaret Kanununun 19'uncu maddesinin ikinci fıkrasında, taraflardan yalnız biri için ticari iş niteliğinde olan *sözleşmeler*, Kanunda aksine hüküm bulunmadığı sürece, diğer taraf için de *ticari iş* sayılmıştır.

Buna göre; taraflardan sadece biri için ticari sayılan işlerin ticari iş olarak kabul edilmesi ve Türk Ticaret Kanununun 19'uncu maddesinin

¹⁴ Bkz., 19'uncu maddenin gerekçesi.

¹⁵ Ülgen, Ticari İşletme Hukuku, N.182 vd.

2'nci fıkrasının uygulanabilmesi, **sözleşmeyle ilgili olmasına** ve **Kanunda aksine hüküm bulunmamasına** bağlıdır. Taraflar arasındaki ilişki, sözleşmeden kaynaklanmıyor; haksız fiil veya sebepsiz zenginleşmeden kaynaklanıyorsa, TTK m. 19/2'nin uygulanması mümkün olmayacaktır¹⁶.

Ancak belirtmek gerekir ki, ticari iş karinesi gereğince bir işin ticari iş sayılması, bu işlerden doğan ihtilâfların ticaret mahkemesinde görülmesi anlamına gelmez. Bir davanın ticaret mahkemesinde görülmesi, ticari iş sıfatına bağlı tutulmamış; davanın ticaret mahkemesinde görülmesi, davanın TTK m. 4 anlamında ticari dava olarak kabul edilmesi ile ilgili olduğu kabul edilmiştir.

2) Ticari Davalar, Çekişmesiz Yargı İşleri ve Deliller ile İlgili Düzenlemeler

Türk Ticaret Kanununda, 6762 sayılı Kanunun 4'üncü maddesinde yer alan "*Ticari Davalar ve Delilleri*", 6102 sayılı Kanunda "*Ticari Davalar, Çekişmesiz Yargı İşleri ve Delilleri*" olarak ele alınmış; hangi işlerin ticari dava konusu olabileceği, ticari davalar ile ticari nitelikteki çekişmesiz yargı işlerinde deliller ile bunların sunulmasının tâbi olduğu usul belirlenmiştir (TTK m.4).

A) Genel Olarak

Türk Ticaret Kanununda, ticari davalar ve ticari nitelikteki çekişmesiz yargı işleri ile ilgili düzenleme yapılırken, ticari iş sayılan hususlardan doğan bütün dava ve taleplerin ticari dava veya ticari nitelikte çekişmesiz yargı işi olarak kabulü yerine; niteliği ve bünyesi itibarıyla *hâkimin özel uzmanlığına ihtiyaç gösteren dava ve taleplerin* ticari dava veya ticari nitelikteki çekişmesiz yargı işi olarak kabul edilmesi ilkesinden hareket edilmiş; Asliye Hukuk Mahkemeleri ile Asliye Ticaret Mahkemeleri arasındaki görev ilişkisi kesin kıstaslara bağlanmıştır¹⁷.

a) Ticari Davalar

Özel hukuk alanında çıkan uyuşmazlıklarda, hangi davaların ticari dava sayılacağı, TTK m.4'de hükme bağlanmış; bazı davalar tarafların sıfatına ve işin ticari işletmeyle ilgili olup olmadığına bakılmaksızın ticari sayılırken (*mutlak ticari davalar*), bazı davaların ticari sayılması, her iki tarafın ticari işletmesiyle ilgili hususlardan doğması (*nispi ticari davalar*),

¹⁶ Ayhan/Özdamar/Çağlar, s.63-65.

¹⁷ Börü, Levent/Koçyiğit, İlker, Ticari Dava, Turhan Kitabevi, Ankara 2013, s. 7-8.

bazılarının ise en azından bir ticari işletmeyi ilgilendirmesi şartına bağlanmıştır (TTK m.4/1.son cümle).

aa) Mutlak Ticari Davalar

Tarafların sıfatına ve dava konusu ihtilâfın ticari işletmeyle ilgili olup olmamasına bakılmaksızın ticari sayılan davalar, mutlak ticari dava olarak nitelendirilmekte ve *iki grupta* incelenmektedir¹⁸.

Mutlak ticari dava olarak kabul edilen *birinci grup* ticari davalar Türk Ticaret Kanununda hükme bağlanmış; Türk Ticaret Kanununda düzenlenen hususlardan doğan hukuk davaları mutlak ticari dava olarak kabul edilmiştir. *İkinci grup* mutlak ticari davalar, diğer bazı kanunlarda düzenlenmiş olmakla beraber, ticari dava olduğu düzenlendiği kanunda açıkça hükme bağlanan hukuk davalarıdır.

aaa)Türk Ticaret Kanununun Uygulamasından Doğan Hukuk Davaları

Kanun koyucunun kabulüne göre, Türk Ticaret Kanununda öngörülen hususlardan doğan hukuk davaları (TTK m.4/1.a) ile 4'üncü maddenin birinci fıkrasının (b) ilâ ((f) bentlerinde düzenlenen davalar; tarafların tacir sıfatı taşıyıp taşımadıklarına, ticari işletme ile ilgili olup olmadıklarına bakılmaksızın ve başkaca koşul aranmaksızın mutlak ticari dava olarak kabul edilmiştir (TTK m.4/1.a).

Kanun koyucunun ticari dava olarak nitelendirdiği ikinci grup ticari davalar, TTK m.4'te tek tek belirlenmiş; tarafların tacir sıfatı taşıyıp taşımadıklarına bakılmaksızın bu davaların mutlak ticari dava olduğu kabul edilmiştir (TTK m.4/1.a-f).

"*Mutlak ticari dava*" olarak nitelendirilen söz konusu davalar aşağıdakilerden ibarettir:

a) Türk Medeni Kanununun, rehin karşılığında ödünç verme işiyle uğraşanlar hakkındaki 962-969'uncu maddelerinde öngörülen hususlardan doğan hukuk davaları,

b) Türk Borçlar Kanununun ilgili hükümlerinde öngörülen hususlardan doğan hukuk davaları,

---

¹⁸ Ülgen, Ticari İşletme, N.329 vd.; Arkan, s.97; Karahan, s.75.

i) Malvarlığının veya işletmenin devralınması ile işletmelerin birleşmesi ve şekil değiştirmesi hakkındaki 202 ve 203'üncü maddelerinden doğan davalar,

ii) Rekabet yasağına ilişkin 444 ilâ 447'nci maddelerinden doğan davalar;

iii) Yayın sözleşmesine ilişkin 487 ilâ 501'inci maddelerinden doğan davalar¹⁹,

iv) Kredi mektubu ve kredi emri ile ilgili 515 ilâ 519'uncu maddelerinden doğan davalar,

v) Komisyon sözleşmesine ilişkin 532 ilâ 545'inci ve ticari temsilciler, ticari vekiller ve diğer tacir yardımcıları için öngörülmüş bulunan 547 ilâ 554'üncü maddelerinden doğan davalar,

c) Fikri mülkiyet hukukuna dair mevzuatta öngörülen hususlardan doğan hukuk davaları

d) Borsa, sergi, panayır ve pazarlar ile antrepo ve ticarete özgü diğer yerlere ilişkin özel hükümlerde öngörülen hususlardan doğan hukuk davaları

e) Bankalara, diğer kredi kuruluşlarına, finansal kurumlara ve ödünç para verme işlerine ilişkin düzenlemelerde öngörülen hususlardan doğan hukuk davaları.

Yukarıda belirttiğimiz davalardan başka, *diğer özel kanunlarda da bazı davalar*, kendi özel düzenlemelerinde ticari dava olarak kabul edilmiştir. Buna göre;

i) 1447 sayılı Ticari İşletme Rehni Kanununun uygulamasından çıkacak davalar,

ii) 5174 sayılı Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği ile Odalar ve Borsalar Kanunu'na göre verilen oda veya borsadan çıkarma ve para cezalarıyla ilgili hususlardan doğan davalar,

iii) 5362 sayılı Esnaf ve Sanatkârlar Meslek Kuruluşları Kanunu'nun bazı maddelerinde yazılı hususlardan doğan davalar,

---

¹⁹ Fikir ve Sanat Eserleri Kanununun düzenlediği hukuki ilişkilerden doğan davalar, ihtisas mahkemesinde görülür (FSEK m.76).

iv) Finansal kiralama sözleşmelerinden doğan davalar (3226 sayılı Finansal Kiralama Kanunu m.31),

v) Kooperatifler Kanununda tanzim olunan hususlardan doğan hukuk davaları, tarafların tacir (ve ticari işletme ile ilgili) olup olmamasına bakılmaksızın (1163 sayılı Kooperatifler Kanunu m. 99/I),

vi) İflâs davaları da mutlak ticari dava niteliğindedirler (İİK m.154/4).

bb) Nispi Ticari Davalar

Bu davalar, şarta bağlı olarak ticari dava sayıldıkları için nispi ticari davalar olarak nitelendirilmektedirler²⁰. Türk Ticaret Kanununun 4'üncü maddesi uyarınca, nispi ticari davaları ikiye ayırarak incelememiz mümkündür:

aaa) Ticari İşletme ile İlgili Bazı Davalar

Bazı hükümlerin uygulamasından doğan davalar, tarafların *ticari işletmesi ile ilgili* iseler ticari dava sayılırlar (TTK m.4/1, b.f, son cümle). Bunlar:

i) Türk Borçlar Kanununun Havale (TBK m.555–560) ve Vedia (Saklama) (TBK m.561–580) Hükümlerinden Doğan Davalar: Bu hususlardan doğan davaların ticari sayılması, hiç olmazsa bir tarafın ticari işletmesi ile ilgili olması şartına bağlanmıştır.

ii) Fikir ve Sanat Eserlerine İlişkin Haklardan Doğan Hukuk Davaları: Fikir ve sanat eserlerine ilişkin olarak başta 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu ve ilgili diğer mevzuattan doğan davalar, taraflardan birinin ticari işletmesi ile ilgili iseler ticari dava sayılmaktadır (TTK m.4/1, b.f, son cümle).

bbb) Her İki Taraf için Ticari Sayılan Hususlardan Doğan Hukuk Davaları

Türk Ticaret Kanununun 4'üncü maddesinin 1'inci fıkrasının birinci cümlesinde "*Her iki tarafın da ticari işletmesiyle ilgili hususlardan doğan hukuk davaları*"nında ticari dava olduğu hükme bağlanmıştır. Bu hükme göre, bir davanın ticari dava sayılabilmesi için iki şartın bir arada bulunması gerekir. Bunlar:

---

²⁰ Arkan, s.104; Ülgen, Ticari İşletme, N.351.

i) Davanın her iki tarafının da tacir olması ve

ii) Dava konusu ihtilafın her iki tarafın da ticari işletmesiyle ilgili bulunmasıdır.

Buna göre, davanın taraflarından biri tacir değilse dava ticari dava olmayacağı gibi; iki taraf da tacir olsa dahi, dava konusu ihtilaf ticari işletmeyle ilgili değilse dava yine ticari davaya vücut vermez²¹.

a) Çekişmesiz Yargı İşleri

Medeni usul hukukunun konusunu oluşturan medeni yargı, çekişmeli ve çekişmesiz yargı olarak ikiye ayrılmaktadır. Çekişmeli yargı, özel huktan doğan ve mahkemelere intikal eden ihtilafların, hangi mahkemeler tarafından ve hangi usullere göre incelenip karara bağlanacağını düzenlerken; çekişmesiz yargı, mahkemelerin baktığı ve ilgililer arasında kural olarak bir çekişmenin bulunmadığı yargı işleridir²².

Kanun koyucunun 6335 sayılı Kanunla Türk Ticaret Kanununa dâhil ettiği *çekişmesiz yargı*, hukukun, mahkemelerce, aşağıdaki üç ölçütten birine veya birkaçına göre bu yargıya giren işlere uygulanmasıdır. Bunlar;

a) İlgililer arasında uyuşmazlık olmayan hâller,

b) İlgililerin, ileri sürülebileceği herhangi bir hakkının bulunmadığı hâller,

c) Hâkimin re'sen harekete geçtiği hâllerdir.

Hukuk Muhakemeleri Kanununun 382'nci maddesinin 2'nci fıkrasının "e" bendinde:

"1) Ticari defterlerin zıyı hâlinde belge verilmesi.

2) Acentenin müvekkili hesabına teslim aldığı malın Borçlar Kanununa göre satılması.

3) Kollektif şirketin tasfiyesinde tasfiye memuru tayini.

4) Komanditer ortağın talebiyle şirket hesaplarını incelemek için eksper tayini.

---

²¹ Ayhan/Özdamar/Çağlar, s.111.

²² Kuru, Baki/Arslan, Ramazan/Yılmaz, Ejder, Medeni Usul Hukuku, Yetkin Yayınları, Ankara 2012, s. 67.; Pekcanitez, Hakan/Atalay, Oğuz/Özekes, Muhammet, Medeni Usul Hukuku, Yetkin Yayınları, Ankara 2012, s.90.

5) Anonim şirkette aynı sermaye konulması, tescilden itibaren iki yıl içinde sermayenin onda birini aşan tutarda işletme devralınması ve sermaye azaltılmasında bilirkişi raporu alınması ve mahkemenin izni.

6) Kıymetli evrakın iptali.

7) Eşya taşımada eşyanın hasar ve eksiğinin tespit edilmesi; teslim edilememesi hâlinde Borçlar Kanunu hükümlerine göre satılmasına karar verilmesi; gönderilen eşyanın mahkeme marifetiyle muayenesi.

8) Gemi ipoteğinde, malikin bulunamadığı hâllerde kayyım tayini.

9) Deniz raporu tanzimi.

10) Kırkambar sözleşmesinde geminin hareket gününün mahkeme tarafından tayini.

11) Navlun sözleşmesinde, boşaltma limanında malların hâl ve vaziyetinin, ölçü, sayı ve tartısının ekspere tespit ettirilmesi.

12) Müşterek avaryalarda dispeççi tayini ve dispecin mahkemece tasdiki.

13) Denizcilik rizikolarına karşı sigortalarda zararın ve kapsamının belirlenmesi için bilirkişi tayini.

14) Kooperatiflerde aynı sermayeye değer biçilmesi için bilirkişi tayini.”

İşlerinin, ticaret hukukuna ilişkin çekişmesiz yargı işlerinden sayıldığı hükme bağlanmıştır.

Ancak belirtmek gerekir ki, Hukuk Muhakemeleri Kanununun 382'nci maddesinin 2'nci fıkrasının “e” bendinde ticaret hukukundaki çekişmesiz yargı işleri örnek kabilinden sayılmıştır. Yapılan sayım tahdidi değildir; sayılanlar arasında yer almayan, ancak yukarıda belirtilen kısıtlara göre (HMK m.382/1) çekişmesiz yargı işlerinden olduğu kabul edilebilen diğer hâller de, çekişmesiz yargı işlerinden sayılmaktadır²³.

Burada belirtmek gerekir ki, her ne kadar Hukuk Muhakemeleri Kanununun 383'üncü maddesinin 1'inci fıkrasında çekişmesiz yargı işlerinde görevli mahkemenin, aksine bir düzenleme bulunmadığı sürece *Sulh Hukuk Mahkemesi* olduğu ifade edilmişse de; Türk Ticaret Kanu-

---

²³ Kuru/Arslan/Yılmaz, s. 68.

nunda yapılan değişiklik ile dava olunan şeyin değerine veya tutarına bakılmaksızın tüm ticari davalar ve ticari nitelikteki çekişmesiz yargı işlerine Asliye Ticaret Mahkemesinin bakmakla görevli olduğu hüküm altına alınmıştır (TTK m.4, 5).

c) Ticari Davalar ve Çekişmesiz Yargı İşlerinde Deliller

Hukuk Muhakemeleri Kanununun 187'nci maddesine göre, "İspatın konusunu tarafların üzerinde anlaşılmadıkları ve uyuşmazlığın çözümünde etkili olabilecek çekişmeli vakıalar oluşturur ve bu vakıaların ispatı için delil gösterilir. Herkesçe bilinen vakıalarla, ikrar edilmiş vakıalar çekişmeli sayılmaz".

Hukuk Muhakemeleri Kanununun bu düzenlemesine nazaran delil, çekişmeli vakıanın ispatı için başvuru vasıtalarıdır. Delilin konusu maddi vakıalardır; herkesçe bilinen vakıalarla, ikrar edilmiş vakıalar çekişmeli sayılmadığından, bunları ispat için delil göstermek gerekmediği gibi, hukuk kuralları da delil konusu olmaz.

aa) Ticari Davalarda Deliller

Ticari davalarda deliller ile bunların sunulması 12.11.2011 tarih ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanununu hükümlerine tâbidir (TTK m.4)²⁴.

Hukuk Muhakemeleri Kanununda senet ve yemin kesin delil olarak kabul edilirken; tanık ve bilirkişi beyanı ile keşif, takdiri delil olarak nitelendirilmiş; TTK m.4/2 gereğince ticari davalarda da aynı kuralın geçerli olduğu kabul edilmiştir.

Ticari davalarda da, Kanunla belirtilen durumlar dışında, hâkim, kendiliğinden delil toplayamaz (HMK m.25/2). Kanunla belirtilen durumlar dışında hâkimin kendiliğinden delil toplayamaması, delillerin taraflarca getirilmesi sonucunu doğurur. Ancak hâkimin, keşif ve bilirkişi delillerine

---

²⁴ TTK'nu 4'üncü maddesinin ikinci fıkrasında atıf yapılan 18.6.1927 tarihli ve 1086 sayılı Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu ek ve değişiklikleri ile birlikte tümüyle yürürlükten kaldırılmış (HMK m.450); mevzuatta, yürürlükten kaldırılan 18.6.1927 tarihli ve 1086 sayılı Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanununa yapılan yollamalar, Hukuk Muhakemeleri Kanununun bu hükümlerin karşılığını oluşturan maddelerine yapılmış sayılmıştır (HMK m.447/2).

kendiliğinden başvurabileceği gibi, isticvaba da (tarafın sorguya çekilmesi) kendiliğinden karar verebilir; bu husustaki Hukuk Muhakemeleri Kanununu hükümleri ticari davalar için de geçerlidir²⁵.

Bu genel düzenlemeler dışında, Hukuk Muhakemeleri Kanununun 222'nci maddesinde, "*Ticari Defterlerin İbrazi ve Delil Olması*"²⁶ ayrıca düzenlenmiş; Türk Ticaret Kanunu'nda ise "Fatura" ve "Teyit Mektubu" (TTK m.21) hakkında²⁷, fatura ve teyit mektubunun delil olma niteliği ile ilgili özel hüküm vazedilmiştir²⁸.

bb) Ticari Nitelikli Çekişmesiz Yargı İşlerinde Deliller

Türk Ticaret Kanununun 4'üncü maddesinin ikinci fıkrasında sadece "Ticari davalarda deliller ile bunların sunulması, 12.11.2011 tarih ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanununu hükümlerine tâbidir" denilmiş; ticari nitelikli çekişmesiz yargı işlerine atıf yapılmamıştır.

Ancak bilindiği üzere, "çekişmesiz yargı işlerinde, niteliğine uygun düştüğü ölçüde, basit yargılama usulü uygulanır" (HMK m.385/1). Basit yargılama usulünde de, "Taraflar dilekçeleri ile birlikte, *tüm delillerini* açıkça ve hangi vakıanın delili olduğunu da belirterek *bildirmek; ellerinde bulunan delillerini dilekçelerine eklemek* ve başka yerlerden getirilecek belge ve dosyalar için de bunların bulunabilmesini sağlayan bilgilere dilekçelerinde yer vermek zorundadır" (HMK m.318). Bu hükümlerden anlaşılacağı gibi, çekişmesiz yargı işlerinde de deliller ile bunların sunulması, Hukuk Muhakemeleri Kanununu hükümlerine tâbidir²⁹.

B) Türk Ticaret Kanunu ile *Ticari Davalar* Hakkında Getirilen Yenilikler

6635 sayılı Kanunla 6102 sayılı Türk Ticaret Kanununda yapılan değişiklikle, "*ticari davalar ve delilleri*" düzenlemesine önemli yeniliklere gidilmiş ve bilhassa, konusu medenî yargı olan medenî usul hukukundaki *çekişmesiz yargı*, Kanunun 4'üncü maddesine dâhil edilmiştir. Ancak 6102 sayılı Kanunla getirilen yenilikler bununla sınırlı kalmamış, 4'üncü maddenin kimi fıkralarında da değişikliğe gidilmiştir. Ayrıca belirtmek gerekir ki, bu düzenleme haricinde de, "*Ticari Davalar, Çekişmesiz Yargı İşleri*

²⁵ Pekcanitez/Atalay/Özekes, s.299.

²⁶ Bkz., Pekcanitez/Atalay/Özekes, s.630.

²⁷ Bkz., Arkan, s.149 vd.; Ayhan/Özdamar/Çağlar, s.178 vd.

²⁸ Ayhan/Özdamar/Çağlar, s.180.

²⁹ Arkan, s.110.

ve Ticaret Mahkemelerinin İş Sahası ve Delilleri” hakkında Türk Ticaret Kanunu dışındaki bazı kanunlarla da, önemli değişiklikler yapılmıştır³⁰.

6102 sayılı Türk Ticaret Kanunundaki “*ticari davalar ve delilleri*” hakkında getirilen yeniliklerin aşağıdaki şekilde özetlenmesi mümkündür.

a) Çekişmesiz Yargı İşleri Türk Ticaret Kanununa Dâhil Edilmiştir

“Çekişmesiz yargı işleri”, 6335 sayılı “Türk Ticaret Kanunu İle Türk Ticaret Kanununun Yürürlüğü ve Uygulama Şekli Hakkında Kanunda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun” ile 6102 sayılı Türk Ticaret Kanununa dâhil edilmiş; maddi hukuk uyuşmazlığının çözümlenmesi niteliğinde olmayan, fakat maddi hukuk kurallarının somut olaylara uygulanmasına içeren işler, çekişmesiz yargı işleri olarak Türk Ticaret Kanununa girmiştir.

b) TTK m.19/1’e Atıf Yapılmamıştır

6762 sayılı Kanunun “*ticarî davalar*” hakkındaki⁴üncü maddesinin birinci fıkrasında, “*21’inci maddenin birinci fıkrası gereğince her iki taraf için ticari sayılan hususlardan doğan hukuk davaları*” ile tarafların tacir olup olmadıklarına bakılmaksızın bazı davaların “*ticari dava*” olduğu hükme bağlanmışken; 6102 sayılı Türk Ticaret Kanununun aynı konuyu düzenleyen hükmünde, eski Kanunumuzun 21’inci maddesinin birinci fıkrasına karşılık gelen *19’uncu maddenin birinci fıkrasına atıf yapılmamış*, bu noktadan olmak üzere ticarî davaların kapsamı daraltılmıştır.

---

³⁰ Ayhan/Özdamar/Çağlar, s.114.

c) “Fikrî mülkiyet hukuku” Kavramına Yer Verilerek Hükmün Kapsamı Genişletilmiştir

6762 sayılı Türk Ticaret Kanununun 4’üncü maddesinin birinci fıkrasının 4’üncü bendinde, “*Alametifarika, ihtira beratı ve telif hakkına*³¹ *müteallik mevzuattan*” doğan uyumsuzluklar, mutlak ticari dava olarak nitelendirilmiştir³².

6102 sayılı Kanunda ise, TRIPS ile WIPO anlayışına ve dünya literatüründeki gelişmeye uygun olarak “*Fikrî mülkiyet hukukuna*” ibaresine yer verilmiş; ayrıca bu alanın dallarının adını sayma yöntemi terk edilerek, hükmün kapsamı genişletilmiştir³³.

d) Ticarete İlişkin Yerler Ayrıca Sayılmıştır

6762 sayılı Türk Ticaret Kanununun 135’inci maddesindeki, “*Borsalar, sergi, panayır ve pazar yerleri, antrepo ve ticarete mahsus diğer yerler hakkındaki hususi hükümler mahfuzdur*” hükmü, 6102 sayılı Kanuna alınmadığından, ticarete ilişkin yerlerin bu maddede sayılması gerekmiştir; esasa müteallik bir değişiklik olarak görülmemektedir.

³¹ 6762 sayılı Kanunda, telif hakkından doğan TTK m.4/1.b.4’te mutlak ticari dava olarak zikredilirken, 4/1.b.6’da, ticari dava sayılması, en az bir ticari işletmeyi ilgilendirmesi şartına bağlanmıştı. Bu düzenleme, 6102 sayılı Kanunda da yer almış; “Fikrî mülkiyet hukukuna dair mevzuatta öngörülen hususlardan doğan hukuk davaları ticari dava sayılır” denildikten sonra, ancak, *herhangi bir ticari işletmeyi ilgilendirmeyen* havale, vedia ve *fikir ve sanat eserlerine* ilişkin haklardan doğan davalar bundan istisnadır” denilmiştir.

³² 1888 tarihli “Fabrikalar Mamulâtı ile Eşyayı Ticariyeye Mahsus Almet-i Farikalar Nizamnamesi”nde düzenlenen *Alameti farika* (Marka), Nizamnamenin 551 sayılı “Markalar Kanunu” ile yürürlükten kaldırılmış; Nizamnameyi yürürlükten kaldıran “Markalar Kanunu”nun yerine de, 1995 yılında 556 sayılı “Markaların Korunması Hakkında KHK” kabul edilmiştir.

Aynı şekilde, 1880 tarihli “İhtira Beratı Kanunu Muvakkati” de, 1995 tarihli, 551 sayılı “Patent Haklarının Korunması Hakkında KHK” ile yürürlükten kaldırılmıştır.

³³ Gerekeçede bu tercihin sebebi, fikri mülkiyet kavramının “*TRIPS ile WIPO’nun terminolojisine uygun olarak interalia fikir ve sanat eserlerine, markalara, patentlere, faydalı modellere, endüstriyel tasarımlara, coğrafi ad ve işaretlere, bitki çeşitleri ve ıslah haklarına, elektronik devrelerin topografyalarına, açıklanmamış bilgilere ilişkin mevzuatı ifade etmektedir. Açıklanmamış bilgiler hariç fikrî mülkiyet kapsamına giren bütün konular Türk hukukunda düzenlendiği için, söz konusu bentte, sayma yöntemi yerine dalları ifade eden kavramın kullanılması gereklidi*” şeklinde açıklanmıştır.

e) Diğer Kredi Kuruluşlarına, Finansal Kurumlarla İlişkin Düzenlemelerde, Öngörülen Hususlardan Doğan Hukuk Davaları Ticarî Dava Sayılmıştır

6762 sayılı Kanunun 4'üncü maddesinin (f) bendinde, "Bankalar ve ödünç para verme işleri kanunlarında tanzim olunan hususlardan doğan hukuk davaları ticarî dava sayılır" denilirken; 6102 sayılı Kanunda bendin kapsamı genişletilerek, "diğer kredi kuruluşları ve finansal kurumlar" fıkraya dâhil edilmiştir.

Diğer kredi kuruluşları ve finansal kurumların fıkraya dâhil edilmesi gerekçede, "bugün finans sektöründe sadece bankalar ve ödünç para verme işleri ile uğraşanlar bulunmamakta, bu sektör sadece anılan kanunlarla düzenlenmemektedir. Bunların yanında, finansal kiralama, faktöring, özel ve genel finans şirketleri, forfaiting şirketleri başta olmak üzere çeşitli finans kurum ve kuruluşları da vardır. Bunları düzenleyen ayrıntılı bir mevzuat bulunmaktadır. Bende eklenen "diğer kredi kuruluşlarına, finansal kurumlara" ibaresi anılan şirketleri ifade etmektedir" şeklinde izah edilmiştir³⁴.

f) 6762 Sayılı Kanununun 4'üncü Maddesinin Son Fıkrası Maddeden Çıkarılarak 6102 sayılı Kanunun 5'inci Maddesinin İkinci Fıkrasına Eklenmiştir

6762 sayılı Kanuna 20.4.2004 tarihinde kabul edilen 5136 sayılı Kanunun 1'inci maddesiyle 4'üncü maddeye son fıkra olarak giren, "*İş durumunun gerekli kıldığı yerlerde Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulunun olumlu görüşü ile Adalet Bakanlığınca, bu Kanunun Dördüncü Kitabında yer alan deniz ticaretine ilişkin ihtilaflara bakmak ve asliye derecesinde olmak üzere Denizcilik İhtisas Mahkemeleri kurulur. Bu mahkemelerin yargı çevresi Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu tarafından belirlenir*" hükmü, mahkeme ile ilgili olduğundan, 4'üncü maddeden çıkarılarak, 5'inci maddenin ikinci fıkrasına ikinci cümle olarak eklenmiştir.

3) Ticaret Mahkemelerinin İş Sahası

Ticaret mahkemelerinin iş sahası hakkında getirilen yeniliklerin, hem 6102 sayılı Türk Ticaret Kanun hem de 6545 sayılı *Türk Ceza Kanunu İle Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanunun* 45'inci maddesi ile değişik 5235 sayılı Adli Yargı İlk Derece Mahkemeleri ile Bölge Adliye Mahkemelerinin Kuruluş, Görev ve Yetkileri Hakkında esas alınarak ayrı

---

³⁴ Bkz., 4'üncü maddenin gerekçesi.

ayrı incelenmesi gerekir. Burada öncelikle 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu ilgili düzenlemelerden bahsedilecektir.

A) Genel Olarak

Bilindiği üzere, belirli bir davaya aynı yargı kolundaki ilk derece mahkemelerinden³⁵ hangisinin bakacağını düzenleyen kurallara, medeni usul hukukunda, görev ve yetki kuralları denir.

Görev, bir davaya o yerdeki hukuk mahkemelerinden hangisi tarafından bakılacağını belirlerken; *yetki*, davaya hangi yerdeki (Meselâ, Ankara mı? İstanbul mu?) görevli hukuk mahkemesi tarafından bakılacağını belirler.

Mahkemelerin görevi, ancak kanunla düzenlenir. Göreve ilişkin kurallar, kamu düzeninden sayıldığı için (HMK m.1), sözleşme ile görevli mahkeme değiştirilemez, Mahkemenin görevli olması dava şartları arasında sayıldığından (HMK m.114/1.c);Mahkeme, dava şartlarını, bu meydana görevli olup olmadığını, davanın her aşamasında kendiliğinden (*exofficio*) araştırır; taraflar da dava şartı noksanlığını her zaman ileri sürebilir (HMK m.115/1)³⁶.

Belirli bir dava hakkındaki görevli mahkeme tespit edilirken, özel mahkemelerin görevi genel mahkemelerden önce geldiği için, öncelikle, o davanın genel mahkemelerin mi, yoksa özel mahkemelerin mi görevine girdiğinin tespit edilmesi gerekir. Mahkeme görevsizlik kararı vererek davadan el çekerken, görevli mahkemeyi bildirmeli ve dava dosyasının da

---

³⁵ 5235 sayılı Kanunla ülkemizde mahkemeler; ilk derece mahkemeleri, bölge adliye (istinaf) mahkemeleri ve Yargıtay olmak üzere üç dereceli hâle getirilmiştir. İlk derece hukuk mahkemeleri, *genel mahkemeler* ve *özel mahkemeler* olarak ikiye ayrılmaktadır (5235 s.K. m2). Özel mahkemeler teriminin karşısı olarak kullanılan *genel mahkemeler*, kanunda aksi yazılı olmadıkça Medenî Usul Hukukuna giren her türlü işe bakarlar; sulh hukuk ve asliye hukuk mahkemelerinden müteşekkildir. Asliye Hukuk Mahkemeleri, sulh hukuk mahkemeleri ile özel mahkemelerin görevleri dışında kalan ve özel hukuk ilişkilerinden doğan her türlü dava ve işler ile kanunların verdiği diğer dava ve işlere bakar. Asliye hukuk mahkemeleri ile sulh hukuk mahkemeleri arasındaki ilişki, işbölümü değil görev ilişkisidir. Bu nedenle sulh hukuk mahkemesinde açılması gereken bir dava asliye hukuk mahkemesinde açılırsa, asliye hukuk mahkemesinin taraflarca ileri sürülmemiş olsa bile re'sen görevsizlik kararı vermesi gerekir.

³⁶ Alangoyo, Yavuz H./ Yıldırım, Kâmil, M./Deren-Yıldırım Nevhis, Medeni Usul Hukuku Esasları, 7.Baskı, İstanbul 2009, s. 69-70.

görevli mahkemeye gönderilmesine karar vermelidir. Görevsizlik kararı nihai kararlardandır.

a) Ticarî Davalarda ve Çekişmesiz Yargı İşlerinde Görev

Türk Ticaret Kanununun 5'inci maddesinin birinci fıkrasına göre, "Aksine hüküm bulunmadıkça, dava olunan şeyin değerine veya tutarına bakılmaksızın asliye ticaret mahkemesi tüm ticari davalar ile çekişmesiz yargı işlerine bakmakla görevlidir".

aa) Ticari Davalarda Görev

Türk Ticaret Kanununun 5'inci maddesinin birinci fıkrasında da belirtildiği üzere, *asliye ticaret mahkemesi, aksine hüküm bulunmadıkça, dava olunan şeyin değerine veya tutarına bakılmaksızın* tüm ticari davalara bakmakla görevlidir; sulh hukuk mahkemelerinin görevi kaldırılmıştır (HMK m.4; TTK m.5/1)³⁷

Asliye Ticaret Mahkemesi ile Asliye Hukuk Mahkemesi ve diğer hukuk mahkemeleri arasındaki ilişki *görev ilişkisi* olup, bu durumda göreve ilişkin usul hükümleri uygulanır (26.06.2012 tarihli 6335 sayılı Kanunun 2'inci maddesiyle değişik TTK m.5/3). 6335 sayılı Kanunun 2'inci maddesiyle yapılan bu değişiklik, Asliye Ticaret Mahkemelerini özel mahkeme hâline dönüştürmüştür³⁸.

Bu düzenlemeyle, Asliye Ticaret Mahkemesi ile Asliye Hukuk Mahkemesi ve diğer hukuk mahkemeleri arasındaki ilişki, görev ilişkisi hâline gelmiş; bu hallerde göreve ilişkin usul hükümleri uygulanacağı hükme bağlanmıştır. Yukarıda da ifade edildiği üzere, görev kuralları kamu dü-

---

³⁷ 1086 sayılı eski Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanununun yürürlükte bulunduğu dönemde, Kanunun 8'inci maddesinin uygulamasında, değer ve miktarı belli sınırın altında kalan davalara sulh hukuk mahkemeleri baktığından, belli sınırın altındaki ticari davalarda da sulh hukuk mahkemeleri görevli idi. Sulh hukuk mahkemelerinin görevlerini gösteren Hukuk Muhakemeleri Kanununun 4'üncü maddesindeki yeni düzenleme sebebiyle, 4'üncü maddede ve özel kanunlarda sayılan davalar dışında kalan bütün davalar, değerine veya tutarına bakılmaksızın, asliye hukuk mahkemelerinde görüleceğinden, 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanununun yürürlüğe girdiği 01.10.2011 tarihinden itibaren, ticari davalarda sulh hukuk mahkemelerinin görevi kalmamıştır. 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanununun kabul ettiği bu husus, Türk Ticaret Kanununun 5'inci maddesinde de aynen benimsenmiş; aksine hüküm bulunmadıkça, dava olunan şeyin değerine veya tutarına bakılmaksızın asliye ticaret mahkemesi tüm ticari davalara bakmakla görevli olduğu kabul edilmiştir.

³⁸ Börü/Koçyiğit, s.507.

zenine ilişkin olduğundan hüküm kesinleşinceye kadar mahkeme tarafından re'sen dikkate alınır ve taraflarca da ileri sürülebilir. Buna göre, bir yargı çevresinde Asliye Ticaret Mahkemesi var ise ticari dava ile ilgili talepler bu mahkemede ileri sürülmek zorundadır. Buna karşılık; Asliye Ticaret Mahkemesinin bulunmadığı bir yerdeki ticari dava ve talepler, ilgili yerdeki Asliye Hukuk Mahkemesi tarafından Asliye Ticaret Mahkemesi sıfatıyla görülecek olup, görevsizlik kararı verilemez (TTK m. 5/4; HMK m.2/2).

Türk Ticaret Kanununun 5'inci maddesinin 2'nci fıkrasında yer alan bir diğer düzenleme de, deniz ticaretine ve deniz sigortalarına ilişkindir. Türk Ticaret Kanununun 5'inci maddesinin 2'nci fıkrasının ikinci cümlesine göre, "Bir yerde ticaret davalarına bakan birden çok asliye ticaret mahkemesi varsa, iş durumunun gerekli kıldığı yerlerde Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulunca, asliye ticaret mahkemelerinden biri veya birkaçı münhasıran bu Kanundan ve diğer kanunlardan doğan deniz ticaretine ve deniz sigortalarına ilişkin hukuk davalarına bakmakla görevlendirilebilir". Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu, bu yetkisine istinaden, İstanbul ve İzmir'de deniz ticareti ihtilâflarından doğan davalara bakmak üzere görevli mahkemeler belirlemiştir.

Ancak belirtmek gerekir ki, deniz ticaretinden ve deniz sigortalarından doğan ihtilâflara bakmak üzere görevlendirilen mahkemeler ile asliye ticaret mahkemeleri arasındaki ilişki, *iş bölümü ilişkisidir; görev ilişkisi değildir*. Deniz ticaretinden ve deniz sigortalarından doğan ihtilâflara bakmak üzere görevlendirilen mahkemeler ile asliye ticaret mahkemeleri arasındaki ilişki, iş bölümü ilişkisi ve iş bölümü ilişkisi itirazları da ilk itirazlardan olduğu için, ilk itirazda bulunulmaması hâlinde, asliye ticaret mahkemeleri de deniz ticaretinden ve deniz sigortalarından doğan ihtilâflara bakabilecektir.

bb) Çekişmesiz Yargı İşlerinde Görev

Türk Ticaret Kanununun 5'inci maddesinin başlığına, 6335 sayılı Kanunla yapılan değişiklikle "*çekişmesiz yargı işleri*" dâhil edilmiş; bu değişiklikten sonra, ticari nitelikteki tüm çekişmesiz yargı işlerine bakmakla görevli mahkemenin, ticari davalarda olduğu gibi, Asliye Ticaret Mahkemeleri olduğu kabul edilmiştir.

Asliye Ticaret Mahkemesi bulunmayan yargı çevresindeki ticari nitelikli çekişmesiz yargı işlerinde görev kuralına dayanılmamış olması, görevsizlik kararı verilmesini gerektirmez; Asliye Hukuk Mahkemesi, ticari

nitelikli çekişmesiz yargı işlerini görür (26.06.2012 tarihli 6335 sayılı Kanununun 2'inci maddesiyle değişik TTK m.5/4).

b) Ticarî Davalarda ve Çekişmesiz Yargı İşlerinde Yetki

Ticarî davalarda ve çekişmesiz yargı işlerinde yetki, ticari davalara ve ticari nitelikteki çekişmesiz yargı işlerine hangi yerdeki görevli asliye ticaret mahkemesi (asliye ticaret mahkemesinin bulunmadığı yerlerde hangi yerdeki asliye hukuk mahkemesi) tarafından bakılacağını belirlemektedir³⁹.

aa) Ticarî Davalarda Yetki

“Yetki” kuralları, Hukuk Muhakemeleri Kanununun 5 ve devamı maddelerinde hükme bağlanmıştır; bütün davalar (genel yetki) ve bazı davalar (özel yetki) olmak üzere ayrı ayrı ele alınarak, bazı davalarda yetki kurallarının kesin olduğu (kesin yetki) belirtilmiştir.

aaa) Ticarî Davalarda Genel Yetki Kuralları

Ticari davalarda da genel yetkili mahkemeler, davalı gerçek veya tüzel kişinin davanın açıldığı tarihteki yerleşim yeri mahkemesidir (HMK m.6). Davalı birden fazla ise dava, bunlardan birinin yerleşim yeri mahkemesinde açılabilir. Ancak, dava sebebine göre kanunda, davalıların tamamı hakkında ortak yetkiyi taşıyan bir mahkeme belirtilmişse, davaya o yer mahkemesinde bakılır (HMK m.7/1). Bununla birlikte, birden fazla davalının bulunduğu hâllerde, davanın, davalılardan birini sırf kendi yerleşim yeri mahkemesinden başka bir mahkemeye getirmek amacıyla açıldığı, deliller veya belirtilerle anlaşılırsa, mahkeme, ilgili davalının itirazı üzerine, onun hakkındaki davayı ayırarak yetkisizlik kararı verir (HMK m.7/2).

Türkiye’de yerleşim yeri bulunmayanlar hakkında genel yetkili mahkeme, davalının Türkiye’deki mutad meskeninin bulunduğu yer mahkemesidir. Ancak, diğer özel yetki hâlleri saklı kalmak üzere, malvarlığı haklarına ilişkin dava, uyuşmazlık konusu malvarlığı unsurunun bulunduğu yerde de açılabilir (HMK m.9)⁴⁰.

---

³⁹ Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu, 24.03.2005 tarihli 188 sayılı ilke kararı ile asliye ticaret mahkemelerinin yetki alanını belirlemiş, bu kararını 6360 sayılı Büyükşehir Kanununun yürürlüğe girmesiyle revize etmiştir.

⁴⁰ Ayhan/Özdamar/Çağlar, 117-118.

bbb) Ticarî Davalarda Özel Yetki Kuralları

Kanun koyucu, genel yetki kuralları haricinde, genel yetkiyi kaldırmayan özel yetki kurallarını öngörmüş; bazı davaların özel yetkili mahkemelerde de açılabileceğini hükme bağlamıştır.

Ancak belirtmek gerekir ki, kamu düzenine ilişkin olmayan özel yetki kuralları, genel yetki kurallarını ortadan kaldırmaz; davacı, davasını genel veya özel yetkili mahkemede açmak hususunda seçimlik hakka sahiptir⁴¹.

(1) Sözleşmeden Doğan Davalarda Yetki

Sözleşmeden doğan davalarda, sözleşmenin ifa edileceği yer mahkemesiyetkili mahkeme olarak kabul edilmiştir (HMK m.10). Buna göre, kamu düzenine ilişkin olmayan ve Borçlar Hukukuna ilişkin sözleşmelerden doğan bu davalar, sözleşmenin ifa edileceği yer mahkemesinde de açılacaktır. Bununla birlikte, tacirler veya kamu tüzel kişilerinin, aralarında doğmuş veya doğabilecek bir uyuşmazlık hakkında, bir veya birden fazla mahkemeyi sözleşmeyle yetkili kılabilmesi unutulmamalıdır (HMK m.17). Bu hâlde, taraflarca aksi kararlaştırılmadıkça dava sadece sözleşmeyle belirlenen bu mahkemelerde açılır⁴².

(2) Karşı Davada Yetki

Kesin yetkinin söz konusu olmadığı hâllerde, asıl davaya bakan mahkeme, karşı davaya bakmaya da yetkilidir (HMK m.13).

(3) Şubenin Bulunduğu Yer Mahkemesinin Yetkisi

Bir şubenin işlemlerinden doğan davalarda, o şubenin bulunduğu yer mahkemesi de yetkilidir (HMK m.14/1). Bu kabule göre davacı, şubenin yapmış olduğu işlemlerden dolayı, şubenin bulunduğu yer mahkemesinde dava açabileceği gibi ticari işletmenin merkezinin bulunduğu yer mahkemesine de dava açabilir.

⁴¹ “Özel yetki genel yetkiyi ortadan kaldırmaz ise de, onun yanında varlığını sürdürür; dolayısıyla, dava davacının seçimine göre hem genel hem de özel yetkili mahkemede açılabilir.” HGK, 04.06.2003, 19-420/411, Karar için bkz., Pekcanitez/Atalay/Özkes, s.139, dn.30.

⁴² Ayhan/Özdamar/Çağlar, s.118.; bu konuda bkz., Pekcanitez/Atalay/Özkes, , s.140-142.

(4) Sigorta Sözleşmelerinden Doğan Davalarda Yetki

Zarar sigortalarından doğan davalar, sigorta, bir taşınmaza veya niteliği gereği bir yerde sabit bulunması gereken yahut şart kılınan taşınıra ilişkinse, malın bulunduğu yerde; bir yerde sabit bulunması gerekmeyen veya şart kılınmayan bir taşınıra ilişkinse, rizikonun gerçekleştiği yerde de açılabilir (HMK m.15/1).

Buna karşın, can sigortalarında, sigorta ettirenin, sigortalının veya lehtarın leh veya aleyhine açılacak davalarda onların yerleşim yeri mahkemesi kesin yetkilidir (HMK m.15/2).

(5) Bir Yerde Geçici Olarak Oturanlara Karşı Açılacak Davalarda Yetki

Memur, işçi, öğrenci, asker gibi, bir yerde geçici olarak oturanlara karşı açılacak alacak veya taşınır mal davaları için, orada bulunmaları uzunca bir süre devam edebilecekse, buldukları yer mahkemesi de yetkilidir (HMK m.8).

(6) Haksız Fiilden Doğan Davalarda Yetki

Haksız fiilden doğan ticari dava niteliğindeki davalarda, haksız fiilin işlendiği veya zararın meydana geldiği yahut gelme ihtimalinin bulunduğu yer ya da zarar görenin yerleşim yeri mahkemesi de yetkilidir (HMK m.16).

(7) Diğer Kanunlardaki Özel Yetki Kuralları

Hukuk Muhakemeleri Kanununun 5'inci maddesinde, mahkemelerin yetkisinin, diğer kanunlarda yer alan yetkiye ilişkin hükümler saklı kalmak üzere, bu Kanundaki hükümlere tâbi olduğu hükme bağlanmış; kanun koyucu diğer bazı Kanunlarda özel yetki kurallarının bulunabileceğini de kabul etmiştir⁴³. Bu özel yetki kurallarına, Türk Medeni Kanunun 25'inci maddesinin beşinci fıkrası ile 177'nci maddesini; İcra ve İflâs Kanununun 69'uncu maddesinin ikinci fıkrası ile 72/8, 89/3 ve 141/1, 154/3, 285/1 maddeleri örnek gösterilebilir.

---

⁴³ Ayhan/Özdamar/Çağlar, s.119-120.

ccc) Ticarî Davalarda Kesin Yetki Kuralları

Kanun koyucu, bazı yetki kurallarını, kamu düzenine ilişkin olduğu mülahazasıyla, kesin yetki kuralları olarak öngörmüştür; bu hâllerde davaların sadece öngörülen mahkeme veya mahkemelerde açılabileceğini kabul etmiştir (HMK m.18).

Bu esastan olmak üzere, iflâs davasındaki yetki ile ticaret şirketlerinin, ortaklık veya üyelik ilişkileriyle sınırlı olmak kaydıyla, bir ortağına veya üyesine karşı veya bir ortağın yahut üyenin bu sıfatla diğerlerine karşı açacakları davalar için, ilgili tüzel kişinin merkezinin bulunduğu yer mahkemesi kesin yetkili (HMK m.14/2) olmasından başka, can sigortalarında da, sigorta ettirenin, sigortalının veya lehtarın leh veya aleyhine açılacak davalarda onların yerleşim yeri mahkemesi kesin yetkilidir (HMK m.15/2). Ticari İşletme Rehni Kanununda da bu tarzda bir kesin yetki hâli düzenlenmiş; Ticari İşletme Rehni Kanununun uygulanmasından çıkacak anlaşmazlıkların halli ticari sicil bulduğu mahallin Ticaret Mahkemelerinin görevi dâhilindedir, denilmek suretiyle, bu yetkinin kesin yetki olduğu ifade edilmiştir (TİRK m2/2)⁴⁴.

ddd) Yetki Sözleşmesi

Kanun koyucu, belirli bir uyuşmazlık hakkında, aslında yetkili olmayan mahkemeyi yetkili kılmak için tarafların yetki sözleşmesi yapabileceğini hükme bağlamış; tacirler veya kamu tüzel kişilerinin, aralarında doğmuş veya doğabilecek bir uyuşmazlık hakkında, bir veya birden fazla mahkemeyi sözleşmeyle yetkili kılabileceğini kabul etmiştir (HMK m.17).

Tarafların aslında yetkili olmayan mahkemeyi yetkili kılmak için yaptıkları bu sözleşmeye yetki sözleşmesi adı verilmektedir.

Yetki sözleşmesinin geçerli olması bazı şartlara bağlanmıştır; yetki sözleşmesinin, tüm davalar için yapılamayacağı kabul edilerek, *tarafları tacir veya kamu tüzel kişisi olmayan ticari nitelikli davalarda da yetki sözleşmesi yapılamayacağı* esası benimsenmiştir.

Yetki sözleşmesinin yazılı yapılması gerekir (HMK m.18/2); bu yazılı şekil geçerlik şartıdır. Bunun yanında, yetki sözleşmesinin yapılabilmesi

---

⁴⁴ Ayhan/Özdamar/Çağlar, s.120.

için, kesin yetki kurallarına tâbi bulunmaması⁴⁵ ve uyuşmazlığın ve yetkili mahkemenin belirli olması da şarttır⁴⁶. Tarafların yetki sözleşmesiyle, birden fazla mahkemeyi de yetkili kılabilmeleri mümkündür (HMK m.18/2).

bb) Ticarî Nitelikli Çekişmesiz Yargı İşlerinde Yetki

Kanunda aksine hüküm bulunmadıkça, çekişmesiz yargı işleri için *ta-lepte bulunan kişinin veya ilgililerden birinin oturduğu yer* mahkemesi yetkilidir (HMK m.384). Çekişmesiz yargı işlerinde, mahiyeti gereği, yetki sözleşmesi yapılamayacağı gibi, çekişmesiz yargıda kesin yetkiye ilişkin bir durumun ortaya çıkması hâlinde, özel hükümlerin ayrıca dikkate alınması gerekecektir; bu tarz durumlarda kesin yetki sadece davalarda değil çekişmesiz yargı işlerinde de gözetilmelidir⁴⁷.

B) 6102 Sayılı Kanunla Ticaret Mahkemelerinin İş Sahası Hakkında Getirilen Yenilikler

6762 sayılı Kanunun 5'inci maddesinde hükme bağlanmış olan "*Ticaret Mahkemelerinin İş Sahası*", 6102 sayılı Kanunun yine 5'inci maddesinde düzenlenmiş; ancak bilhassa 6335 sayılı Kanunla yapılan değişiklikle birlikte yeni bir görünüm kazanmıştır.

a) Çekişmesiz Yargı İşleri Ticaret Mahkemelerinin İş Sahasına Dâhil Edilmiştir

Bilindiği üzere, Medeni Usul Hukukunun konusu, medeni yargıdır; *medeni yargı* da, çekişmeli (nizalı) ve çekişmesiz (nizasız) yargı olarak ikiye ayrılmaktadır.

Çekişmeli yargı, özel hukuk alanında doğan ve mahkemelerin önüne gelen davaların, hangi mahkemeler tarafından ve hangi usullere göre incelenip karara bağlanacağını düzenleyen yargı koludur; çekişmeli yargının konusu davalardır.

---

⁴⁵ Tarafları tacir veya kamu tüzel kişisi olmayanlar, HMK m. 17'de öngörülen bu sınırlamayı, ifa yeri belirlemek suretiyle aşabilmektedir. Bilindiği üzere, sözleşmede ifa yeri kararlaştırılmışsa, dava ifa yeri mahkemesinde de açılabilir.

⁴⁶ Bkz, Yargıtay 11.HD., 15.01.2009 T. ve 9531/203 sayılı kararı (Kazancı Bilişim ve İç-tihat Bilgi Bankası).

⁴⁷ Bkz., Madde ile ilgili Gerekçe.

HMK'nun 382-388'inci maddeleri arasında düzenlene çekişmesiz yargı ile çekişmeli yargı arasındaki farkı belirten en önemli ölçüt, "*çekişme yokluğu*"dur. Buna göre, *çekişmeli yargı*, taraflar arasında ortaya çıkmış bulunan bir uyuşmazlık hakkında karar verilmesi talebi ile açılan davalarla meşgul olurken; *çekişmesiz yargıya* tâbi olan işlerde, ilgililer arasında kural olarak bir çekişme yoktur⁴⁸.

Medeni yargının konusu olan "*çekişmesiz yargı işleri*" Türk Ticaret Kanununa, 6335 sayılı Kanunla girmiş; çekişmesiz yargı işleri de ticaret mahkemelerinin iş sahasına dâhil edilmiştir.

b) Ticarî Davalarda Sulh Hukuk Mahkemelerinin Görevi Kaldırılmıştır

1086 sayılı Hukuk Usulü muhakemeleri Kanununun 1'inci maddesinde, "Mahkemelerin görevi kanunla" belirleneceği ve "Görev, dava olunan şeyin değerine göre belirtilmiş ise, görevli mahkemenin tespitinde, davanın açıldığı gündeki değer esas tutulmak üzere, aşağıdakimaddeler" hükümlerinin uygulanacağı; "Faiz, icra tazminatı ve giderler görevin tespitinde hesaba" katılmayacağı öngörülmüştü.

1086 sayılı Hukuk Usulü muhakemeleri Kanununun bu düzenlemesine göre, malvarlığı haklarına ilişkin davalarda görev, kural olarak dava konusu mal veya hakkın miktar veya değerine göre belirlenirdi (m.8).

6762 sayılı Türk Ticaret Kanununun 5'inci maddesinin birinci fıkrasında da, "*Aksine hüküm olmadıkça, dava olunan şeyin değerine göre asliye hukuk veya **sulh hukuk mahkemesi** ticari davalara dahi bakmakla*" vazifeli (görevli) olduğu öngörüldüğü için, dava ticari dava ise, sulh hukuk mahkemesi davanın ticari bir dava olduğunu göz önünde tutar, uyuşmazlığa ticari hükümleri uygular; ancak dava sulh hukuk mahkemesinde görülürdü.

6102 sayılı Türk Ticaret Kanunla, 6762 sayılı Kanununun bu uygulamasına son verilmiş; "Aksine hüküm bulunmadıkça, dava olunan şeyin değerine veya tutarına bakılmaksızın asliye ticaret mahkemesi tüm ticari davalara bakmakla" görevli olduğu hükmü getirilmiştir.

---

⁴⁸ Kuru/ Aslan/Yılmaz, s.67.

Kanun koyucunun bu kabulüne nazaran bundan böyle, “aksine hüküm bulunmadıkça, dava olunan şeyin değerine veya tutarına bakılmaksızın asliye ticaret mahkemesi tüm ticari davalara bakmakla görevlidir” (TTK m.5/1).

a) Asliye Ticaret Mahkemesi ile Asliye Hukuk Mahkemesi ve Diğer Hukuk Mahkemeleri Arasındaki İlişki Görev İlişkisi Hâline Getirilmiştir

“Ticaret Mahkemesinin İş Sahası”nı belirleyen 6762 sayılı Kanunun 5’inci maddesinin birinci fıkrasında, “Aksine hüküm olmadıkça, dava olunan şeyin değerine göre asliye hukuk veya sulh hukuk mahkemesi ticari davalara dahi bakmakla vazifelidir” denildikten sonra, ikinci fıkrasında, “Şu kadar ki; bir yerde ticaret mahkemesi varsa, asliye hukuk mahkemesinin vazifesi içinde bulunan ve bu kanunun 4’üncü maddesi hükmünce ticari sayılan davalarla hususi hükümler uyarınca ticaret mahkemesinde görülecek diğer işlere ticaret mahkemesinde bakılır”denilmişti.

Bu hükme nazaran, sulh hukuk mahkemesinin görevi dışında kalan bütün davalarda, asliye hukuk mahkemelerinin görevli olduğu kabul edilmekte; asliye hukuk mahkemelerinin görevine giren dava, ticarî dava veya hususi hükümler uyarınca ticaret mahkemesinde görülecek işlerde ise, ticaret mahkemesince bakılacağı ifade edilmektedir.

Buna göre, ayrı bir asliye ticaret mahkemesi bulunmayan yerlerde, ticarî davalar ile hususi hükümler uyarınca ticaret mahkemesinde görülecek işlere, asliye hukuk mahkemelerinde bakılacağı; ayrı bir ticaret mahkemesi olan yerlerde ise, asliye hukuk mahkemesinin görevi içinde bulunan ticari davalara da, o yerdeki ticaret mahkemelerinin bakılacağı kabul edilmektedir.

Kanun koyucu tarafından, ayrı bir ticaret mahkemesi olan yerlerde ise, asliye hukuk mahkemesinin görevi içinde bulunan ticari davalara da, o yerdeki ticaret mahkemelerinin bakılacağı esas kabul edilmekle birlikte, “*münhasıran iki tarafın arzularına tâbi olmayan işler hariç olmak üzere, bir davanın ticari veya hukuki mahiyeti itibarıyla mahkemenin iş sahasına girip girmediğinin, yalnız iptidai itiraz şeklinde taraflarca dermeyan*” olunabileceği belirtilerek, asliye hukuk mahkemeleri ile ticaret mahkemeleri arasındaki ilişkinin, görev olmadığı, sadece **işbölümü ilişkisi** olduğu ifade edilmiştir.

Ancak bu işbölümü ilişkisi, bir yerdeki birden fazla asliye hukuk mahkemeleri arasındaki işbölümünden farklı olarak ele alınmış; Kanunla düzenlenen bu işbölümü ilişkisinde tarafların işbölümü itirazında bulunabileceği kabul edilmişti (6762 sayılı TTK m.5/3).

Bir davanın hukuki niteliğine göre, asliye hukuk veya ticaret mahkemesinin iş alanına girdiği veya girmediğine ilişkin itiraz olarak kabul edilen *işbölümü itirazı*, ilk itiraz olarak ileri sürülebilirdi (6762 sayılı TTK m.5/3; 1086 sayılı HUMK m.187 vd.).

İşbölümü itirazı varit görüldüğü takdirde dosyanın ilgili mahkemeye gönderileceği; bu mahkemenin davaya bakmaya mecbur olduğu; ancak, davanın mahiyetine göre tatbiki gerekli usul ve kanun hükümlerini tatbik edeceği, **ticari bir davanın hukuk mahkemesi, ticari olmayan bir davanın ticaret mahkemesi tarafından görülmesininin hükmün bozulması için yalnız başına kâfi bir sebep teşkil etmeyeceği** kanun koyucunun tercihleri arasında hükme bağlanmıştır.

İşbölümü itirazı, cevap süresi geçtikten sonra yapılmışsa veya mahkeme işbölümü itirazını yerinde görmemişse, işbölümü itirazı reddedilir; işbölümünün reddine ilişkin karar, nihaî karar olmadığı için yalnız başına temyiz edilemez, esas hükümle birlikte temyiz edilebilirdi.

Mahkemenin işbölümünü red kararı Yargıtay tarafından, tek başına bozma sebebi olarak nitelendirilmez; hüküm başka bir nedenle bozularsa, kararı işbölümüne de uyulmaması nedeniyle bozar ve dava dosyasını, işbölümüne uygun olarak asliye hukuk veya ticaret mahkemesine yollardı (1086 sayılı HUMK m.429/1).

İşbölümü itirazı, süresi içinde yapılmışsa veya mahkeme işbölümü itirazını yerinde görmüşse, işbölümü itirazı kabul edilir ve gönderme kararı verir; o davadan elini çekerdi. Nihaî bir karar mahiyetinde olan gönderme kararına itiraz edilemediği gibi, yalnız başına temyiz de edilemezdi.

Gönderme kararı üzerine, görevsizlik kararında olduğu gibi (1086 sayılı HUMK m.27, 193; TTK m.5/4), davacının kararın verildiği tarihten itibaren *on gün içinde*, gönderen veya gönderilen mahkemeye başvurması gerekirdi (1086 sayılı HUMK m.193/2-3); davacının kararın verildiği tarihten itibaren on gün içinde, gönderen veya gönderilen mahkemeye başvurmaması hâlinde dava açılmamış sayılırdı (1086 sayılı HUMK m.193/4).

Davacının kararın verildiği tarihten itibaren on gün içinde, gönderen veya gönderilen mahkemeye başvurması hâlinde, gönderilen mahkeme davaya bakmaya mecburdu; gönderilen mahkemede görülmeye başlanan dava yeni bir dava olarak kabul edilmez; gönderme kararını veren mahkemede açılan davanın devamı addolunurdu.

Ancak belirtmek gerekir ki, buraya kadar olan açıklamalar, münhasıran iki tarafın arzusuna tâbi olan işlerle ilgilidir; münhasıran iki tarafın arzusuna tâbi olmayan işlerle ilgili davalara, mutlaka Kanunda gösterilen mahkemelerde bakılması gerekirdi (6762 sayılı TTK m.5/3)⁴⁹.

Kanun koyucu, 6762 sayılı Türk Ticaret Kanununun asliye hukuk ve ticaret mahkemeleri arasındaki *işbölümü ilişkisi uygulamasına son vererek*, aralarındaki ilişkiyi **“görev”** ilişkisi olarak kabul etmiş; göreve ilişkin (6100 sayılı HMK m.1 vd.; 20; 114/1.c;115) hükümlerin uygulanacağını hükme bağlanmıştır.

b) Asliye Hukuk Mahkemeleri ile Ticaret Mahkemeleri Arasındaki İlişki “Görev” İlişkisi Kabul Edildiğinden, “İşbölümü” İlişkisine Müteallik Hükümler Maddeye Alınmamıştır

6762 sayılı Kanunun *“işbölümü itirazına”* müteallik hükümleri, asliye hukuk mahkemeleri ile ticaret mahkemeleri arasındaki ilişki bundan böyle *“görev”* ilişkisi kabul edildiğinden, TTK’nun 5’inci maddesine alınmamıştır.

c) AsliyeTicaret Mahkemesi Bulunmayan Yargı Çevresindeki Bir Ticari Davada Asliye Hukuk Mahkemesinin Görevi Devam Etmektedir

Ayrı bir asliye ticaret mahkemesi bulunmayan yargı çevrelerinde, asliye ticaret mahkemesinin görevine giren ticarî davalarda, 6762 sayılı Kanunda olduğu gibi, asliye hukuk mahkemelerinin görevli olduğu, 6102 sayılı Kanunda da kabul edilmiştir (TTK m.5/1).

Asliye ticaret mahkemesi bulunmayan yargı çevresindeki bir ticari davada görev kuralına dayanılmamış olması, bir diğer ifadeyle, ticarî davanın asliye ticaret mahkemesi sıfatıyla açılmaması, görevsizlik kararı verilmesini gerektirmez; asliye hukuk mahkemesi, davayı görmeye devam eder (TTK m.5/4).

---

⁴⁹ Bu husustaki açıklamalar için bkz., Kuru/Arslan/Yılmaz tarafından yazılan *“Medenî Usul Hukuku Ders Kitabı”*, Ankara 2002, s.220 vd.

II) 6545 sayılı Türk Ceza Kanunu İle Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair(Torba) Kanununun 45'inci maddesi ile Getirilen Yenilikler

6545 sayılı Kanunun başlığı, "*Türk Ceza Kanunu İle Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun*" olmasına karşın, birçok Kanunda olduğu gibi, Türk Ticaret Kanununda da değişiklikler getirmiştir.

Bu esastan olmak üzere, 6545 sayılı Kanunla değiştirilen, 5235 sayılı Kanunun üçüncü fıkrasının düzenlemesine nazaran, Ticaret Mahkemelerini görev sahası genişletilmiş; 6102 sayılı Kanunun 4'üncü maddesinde düzenlenmiş olan "*Ticarî Davalar ve Çekişmesiz Yargı İşlerine*" ilâveler yapılmış; ticarî iş ve ticarî hükümlerle ilgili bir düzenlemeye yer verilmiştir.

1) 6545 sayılı Kanunla Ticari Davalar Hakkında Getirilen Yenilikler

6545 sayılı Kanunla getirilen düzenlemede, konusu parayla ölçülebilen dava ve işlerden kaynaklanan uyuşmazlıklarda, *ticaret mahkemelerinin görevli* olduğu belirtilmiş; ancak, farklı bir yaklaşımla, dava değeri üç yüz bin Türk lirasının üzerinde olan dava ve işlerin ticaret mahkemelerinde heyet hâlinde görüleceği hükme bağlanmıştır.

Kanun koyucunun bu kabulünde, ticari dava açısından TTK m.4 ile bir farklılığı bulunmamakta; ticari dava olarak nitelendirmede farklı bir usul öngörülmemektedir. Buna mukabil, konusu parayla ölçülebilen dava ve işlerin ticaret mahkemesinde görülmesi ve görülme usulünde yeni bir yaklaşım getirilmiştir. Bu yaklaşıma göre, konusu parayla ölçülebilen bu dava ve işlerin ticaret mahkemesinde görülebilmesi, 6102 sayılı Kanunda kabul edildiği üzere, yine ticari dava ve çekişmesiz yargı işi olmasına bağlanmış olmasına karşın; bu dava ve işlerin bir kısmı tek hâkimli ticaret mahkemesinde ve diğerleri heyet hâlinde çalışacak ticaret mahkemesinde görüleceği belirtilmiştir.

6545 sayılı Kanununun 45'inci maddesi ile değiştirilen, 5235 sayılı Kanununun 5'inci maddesinin üçüncü fıkrasının düzenlemesinde ticari davalar yönünden *önemli olan*, TTK m. 4'te ticari dava sayılan dava ve işlere, yeni dava ve işler ilâve edilmesidir.

6545 sayılı Kanunla değiştirilen, 5235 sayılı Kanunun üçüncü fıkrasında bu davalar, 6102 sayılı Kanununun 4'üncü maddesinde olduğu gibi tek tek sayılmıştır. Bu davalar, tarafların tacir olup olmadıklarına bakılmaksızın;

A) İflâs, iflâsın ertelenmesi, iflâsın kaldırılması, iflâsın kapatılmasından kaynaklanan davalar

İflâs hukukunda, iflâs davasına bakmak ve iflâsa karar vermek (İİK m. 154, 158, 173, 174, 177); kambiyo senetlerine mahsus iflâs yolunda şikâyetin kaldırılması da dâhil olmak üzere, ödeme emrine itirazın kaldırılmasını inceleyip karara bağlamak görevi ticaret mahkemesininidir (İİK m, 156/3;174). Kanun koyucu bu düzenlemesiyle, icra hukukundaki bazı görevleri, iflâs hukukunda ticaret mahkemesine vermiş; ticaret mahkemesini, iflâs davasını her yönü ile incelemekle görevlendirmiştir⁵⁰.

Benzer düzenleme, “Çekişmesiz Yargı İşleri”nin düzenlendiği HMK m.382’de de yer almaktadır. HMK’nun 382’inci maddesinde, , TTK m.5 gereğince Ticaret Mahkemesinde görülecek işler arasına aldığı iflâs, iflâsın kaldırılması ve iflâsın kapanmasına karar verilmesi işleri, “*çekişmesiz yargı işleri*” arasında sayılmış ve bu Ticaret Mahkemelerinde görülmesi gerektiğini hükme bağlanmıştır.

Ticaret mahkemelerinin, tüm ticari davalar ve çekişmesiz yargı işlerinden doğan davalar ile çekişmesiz yargı işlerine bakmakla görevli (TTK m.5/1) nazara alındığında bu davalar zaten ticari davadır.

Hâl böyle iken, Kanun koyucu bu değişiklikle, İcra ve İflâs Kanununda yer alan ve HMK’nun 382’inci maddesinde, “*çekişmesiz yargı işleri*” arasında sayılarak, TTK m.5 gereğince Ticaret Mahkemesinde görülecek işler arasına aldığı iflâs, iflâsın kaldırılması ve iflâsın kapanmasına karar verilmesi işlerini, *çekişmeli yargı için deticarî* dava olarak kabul etmiş ve Ticaret Mahkemelerinde görülmesi gerektiğini *tekrar* hükme bağlamıştır.

Bu düzenlemenin nedeni anlaşılammakla birlikte, bilindiği üzere, “İflâs yolu ile takip, ancak Ticaret Kanunu gereğince tacir sayılan tacir sayılan veya tacirler hakkındaki hükümlere tâbi bulunanlar ile özel kanunlarına göre tacir olmadıkları halde iflâsa tâbi buldukları bildirilen hakiki veya hükmi şahıslar hakkında yapılır” (İİK m.43).

Bu hükme göre, kural olarak sadece tacirler iflâsa tâbidir. Bu kuralın bazı istisnaları bulunmaktadır. İİK m.43/1’de, bu kural ve istisnalar iyi bir şekilde ifade edilmektedir. Buna göre iflâsa tâbi tutulanları üç grupta incelemek mümkündür: (1) *Ticaret Kanunu gereğince tacir sayılanlar,*

---

⁵⁰ Kuru, Baki/Arslan, Ramazan/Yılmaz, Ejder, İcra ve İflâs Hukuku Ders Kitabı (İcra İflâs), Yetkin Yayınları, Ankara 2012, s.473 vd.

(2) *Ticaret Kanunu gereğince tacirler hakkındaki hükümlere tâbi bulunanlar* ve (3) *özel kanunlarına göre tacir olmadıkları halde iflâsa tâbi buldukları bildirilen hakiki veya hükmi şahıslar* (İİK m.44/2; TTK m.240; BankK m.110; SerPK m.98).

Buna göre, bu tür davaların ticarî dava sayılarak Ticaret Mahkemelelerinde görülecek olması, bilhassa tacir olmadıkları halde özel kanunlarına göre iflâsa tâbi buldukları bildirilen hakiki veya hükmi şahıslar açısından tereddütleri gidermeyi amaçlamaktadır diye düşünülebilir.

B) Konkordato ve yeniden yapılandırmadan kaynaklanan davalar

İcra ve İflâs Kanununun 285 vd. maddelerinde hükme bağlanan konkordato, elinde olmayan nedenlerle işleri iyi gitmeyen ve mali durumu bozulmuş olan borçluları korumak ve bu durumda olan bir borçlunun alacaklıları arasındaki eşitliği sağlamak için kabul edilmiş; *ticaret mahkemesinin tasdiki* ile hüküm ifade eden bir cebri anlaşmadır⁵¹.

Konkordato hükümlerinden yararlanmak isteyen *herhangi bir borçlunun*, mahkemeye gerekçeli bir dilekçe ve bir konkordato projesi vermesi gerekmektedir (İİK m.285/1). İcra ve İflâs Kanununun bu hükmünden de anlaşılacağı üzere, adi konkordato hükümlerinden istifade etmek isteyen kişinin, tacir olması, borçlarının ticari işletme münasebetiyle olması gerekmez; herhangi bir borçlu konkordato talebinde bulunabilir. Konkordato talebinde bulunacak kişilerin iflâsa tâbi kişilerden olup olmaması, sadece uygulanacak hükümler açısından önemlidir. Buna göre, iflâsa tâbi olmayan kişiler ile iflâsa tâbi olmakla beraber, iflâs dışı konkordato yaparak iflâsını önlemek isteyen kişiler, İİK m.285-308 hükümlerine tâbi tutulurken; iflâs etmiş bir kişi, İİK'nun 309'uncu maddesi hükmünden istifade edebilecektir.

Konkordato ile ilgili düzenlemeye daha sonra, 17.7.2003 tarih ve 4949 sayılı Kanunun 84'üncü maddesiyle 309'uncu maddeden sonra gelmek üzere "*III. Malvarlığının Terki Suretiyle Konkordato*" ibaresi üst başlık olarak eklenmiş; konkordatonun bir türü olarak hukukumuzda girmiştir (İİK m.309/a-309/l).

Bu değişikliği takiben, 21.1.2004 tarihinde yürürlüğe giren 5092 sayılı Kanun ile de, "*Sermaye Şirketleri ve Kooperatiflerin Uzlaşma Yoluyla*

⁵¹ Kuru/Arslan/Yılmaz, (İcra İflâs), s.625 vd.

Yeniden Yapılandırılması” müessesesi de İcra ve İflâs Kanununa (m.309/m-309/ü) dâhil edilmiştir.

Sermaye şirketleri ve kooperatiflerin uzlaşma yoluyla yeniden yapılandırılması, bütün borçluların istifade edeceği bir müessese olarak kabul edilmemiş; uzlaşma yoluyla yeniden yapılandırma hükümlerinden sadece sermaye şirketleri ve kooperatiflerin faydalanabileceği hükme bağlanmıştır.

5235 sayılı Adli Yargı İlk Derece Mahkemeleri ile Bölge Adliye Mahkemelerinin Kuruluş, Görev ve Yetkileri Hakkında Kanunun 5’inci maddesinin yeniden düzenlenen üçüncü fıkrası ile getirilen hükümle, hem *konkordato* (İİK m.285 vd) hem de *uzlaşma yoluyla yeniden yapılandırma* (m.309/m-309/ü) doğan davaların (TTK m. 4’te sayılmamasına karşın), ticari dava sayılacağı; bu davaların ticaret mahkemelerinde görüleceği kabul edilmiştir.

C) 4686 sayılı Milletlerarası Tahkim Kanununa göre yapılan tahkim yargılamasına ilişkin hususlardan doğan davalar

Türk hukukunda tahkim, Hukuk Muhakemeleri Kanununda düzenlenen iç tahkim (HMK m.407-444) ile ülkemizde de yürürlükte olan, *4686 sayılı Milletlerarası Tahkim Kanununda* düzenlenmiştir. Ancak belirtmek gerekir ki, tahkim konusunda bunlardan başka düzenlemeler ve düzenlemelerin yanında, Türkiye’nin de taraf olduğu uluslararası antlaşmalarda vardır. Kaldı ki, yabancı hakem kararlarının Türkiye’de tanınıp tanınmayacağı veya tenfiz edilip edilemeyeceği konusunda, gerek öğretilerde gerek Yargıtay kararlarında yoğun tartışmaların yapıldığı bilinmektedir⁵².

Kanun koyucu bu husustaki tereddütleri gidermek maksadıyla olsa gerek, “6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanununa ve 21.6.2001 tarihli ve 4686 sayılı Milletlerarası Tahkim Kanununa göre yapılan tahkim yargılamasında; tahkim şartına ilişkin itirazlara, iptal davalarına, hakemlerin seçimi ve reddine yönelik davalar ile yabancı hakem kararlarının tanıma ve tenfizine yönelik davaları” ticari dava sayarak, ticaret mahkemelerinde görüleceğini hükme bağlamıştır.

---

⁵² Bu hususta bkz., Pekcanitez/Atalay/ Özekes, s.904 vd.

3) 6545 sayılı Türk Ceza Kanunu İle Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanunun 45'inci Maddesi ile Ticaret Mahkemelerinin İş Sahası Hakkında Getirilen Yenilikler

6545 sayılı Türk Ceza Kanunu İle Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanunun 45'inci maddesi ile bilhassa Ticaret Mahkemelerinin İş Sahası Hakkında yenilikler getirilmiştir. Bu yenilikleri aşağıdaki şekilde özetlemek mümkündür:

A) Kanun Değişikliği ile Ticaret Mahkemelerinin Toplu Mahkeme Olduğu Hükmü Tekrar Getirilmiştir

1879 yılında yürürlüğe konulan "*Mehakimi Nizamiyenin Teşkilat Kanunu Muvakkati*", 1924 yılında çıkarılan 469 sayılı "*Mehakimi Şer'iyenin İlgasına ve Mehakimin Teşkilatına Ait Ahkâmı Muaddil Kanun*" ile kaldırılmış; 469 sayılı Kanunun 4'üncü maddesinde, "*Hukuk mahkemelerinin, sulh hukuk ve asliye hukuk mahkemeleri ile özel kanunlarla kurulan diğer hukuk mahkemeler*" olduğu hükmüne bağlanmıştı.

469 sayılı Kanunun 2'nci maddesinde, "İcabeden yerlerde mahakimi asliye mütaadditdevaire taksim olunur. Bu takdirde devair rüesasının biri reisi evvel, diğerleri reisi saniünvanını haiz olur" denilerek, asliye hukuk mahkemelerinin birden fazla dairelere bölünebileceği kabul edilerek, asliye hukuk mahkemelerinin bir dairesi olarak, toplu mahkeme niteliğindeki "ticaret mahkemeleri"nin kurulması imkânı sağlanmıştı.

469 sayılı Kanunu bu düzenlemesi doğrultusunda, 865 sayılı Ticaret Kanunumuzda, *çözümü hâkimin özel uzmanlığını gerektiren* kimi ticarî işlerden doğan uyuşmazlıkların, ticaret mahkemelerinde çözümlenmesi ilkesini kabul etmişti (Bkz., m.26, 28, 369, 381, 424 vb.).

Bu düzenlemelerden hareket eden kanun koyucu 6762 sayılı Türk Ticaret Kanununun 5'inci maddesinin birinci fıkrasında, "Aksine hüküm olmadıkça, dava olunan şeyin değerine göre asliye hukuk veya sulh hukuk mahkemesi ticari davalara dahi bakmakla vazifelidir" hükmünü vaz ederek asliye hukuk mahkemelerinin ticari davalarda görevli olduğunu ifade etmiş; ikinci fıkrada ise, "Şu kadar ki; bir yerde ticaret mahkemesi varsa, asliye hukuk mahkemesinin vazifesi içinde bulunan ve bu kanunun 4'üncü maddesi hükmünce ticari sayılan davalarla hususi hükümler uyarınca ticaret mahkemesinde görülecek diğer işlere ticaret mahkemesinde bakılır" diyerek, kimi ticari davaların ticaret mahkemelerinde görüleceğini hükmüne bağlamıştır.

6762 sayılı Kanunun kabul ettiği sistemde, ticaret mahkemeleri ihtisas mahkemeleri olarak öngörülmekle birlikte, ticaret mahkemelerinin *tüm ticari uyuşmazlıklarda görevli mahkeme olmadığı; hâkimin özel uzmanlığını gerektiren* bazı davaların da ticaret mahkemelerinin görev sahasına girdiği görülmektedir (6762 sayılı TTK m.4-5).

469 sayılı Kanunu yürürlükten kaldıran 5235 sayılı, “Adli Yargı İlk Derece Mahkemeleri İle Bölge Adliye Mahkemelerinin Kuruluş, Görev ve Yetkileri Hakkında Kanun”da da, “hukuk mahkemelerinin, sulh hukuk ve asliye hukuk mahkemeleri ile özel kanunlarla kurulan diğer hukuk mahkemeleri” (m.4) olduğu belirtilerek, asliye ticaret mahkemesi kurulan yerlerde bu mahkemede bir başkan ile yeteri kadar üye bulunur ve mahkeme bir başkan ve iki üye ile toplanır”(m.5) hükmü benimsenmiş; ticarî konularda çıkan bazı uyuşmazlıkların, hâkimin uzmanlığı gerektiren bir husus olduğundan hareketle, ticaret mahkemelerinin kurulması öngörülmüştür.

Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair 6110 sayılı Kanunun 13’üncü maddesi ile 26.9.2004 tarihli ve 5235 sayılı Adli Yargı İlk Derece Mahkemeleri ile Bölge Adliye Mahkemelerinin Kuruluş, Görev ve Yetkileri Hakkında Kanunun 5’inci maddesinin ikinci fıkrası değiştirilmiş ve üçüncü fıkrası yürürlükten kaldırılmış; Sulh hukuk, asliye hukuk mahkemelerinin yanında *asliye ticaret mahkemelerinin* de **tek hâkimli** olacağı hükme bağlanmıştır.

6110 sayılı Kanunun bu düzenlemesi ile Kanunun yürürlük tarihi olan RG de yayınlanmasıyla birlikte, 14.02.2011 tarihinden itibaren Ticaret Mahkemeleri de tek hâkimli mahkeme hâline getirilmiştir⁵³.

Ancak bu uygulama fazla devam ettirilememiş; *Türk Ceza Kanunu İle Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair* **6545** sayılı Kanunun 45’inci maddesiyle 5235 sayılı Adli Yargı İlk Derece Mahkemeleri ile Bölge Adliye Mahkemelerinin Kuruluş, Görev ve Yetkileri Hakkındaki Kanunun 5’inci

---

⁵³ 6110 Sayılı Kanunun geçici 3 üncü maddesi; “Bu Kanunla, 5235 sayılı Kanunun 5 inci maddesinde yapılan değişikliğin yürürlüğe girmesinden itibaren altı ay içinde Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu tarafından yetkilendirme veya tayin işlemleri yapılır ve bu mahkemelerin tek hâkimli olarak çalışmaya başlayacakları tarih belirlenerek Resmî Gazete’de ilân edilir. Bu mahkemeler, Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu tarafından belirlenen ve ilân edilen tarihe kadar heyet hâlinde çalışmaya devam eder.” hükmüne yer verilmiş; uygulama, HSYK’nun 16.05.2011 tarihli kararı ile hayata geçirilmiştir.

maddesinin ikinci fıkrası değiştirilmiş ve mülga üçüncü fıkrası yeniden düzenlenmiştir.

Yapılan değişiklikle, ticaret mahkemeleri tekrar toplu mahkeme hâline getirilmiş; HSYK, 6545 sayılı *Türk Ceza Kanunu İle Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanunun* 45'inci maddesi ile değişik 5235 sayılı Kanunun 5'inci maddesi ile aynı Kanuna eklenen geçici 5'inci maddesi gereğince faaliyette bulunacak asliye ticaret mahkemelerinin sayısı ile faaliyete geçirilecekleri tarih ... HSYK Birinci Dairesinde görüşülerek 26.08.2014 tarihinde karara bağlanmış; ticaret mahkemeleri 15.09.2014 tarihinde tekrar toplu mahkeme hâline dönüştürülmüştür⁵⁴.

6545 sayılı Türk Ceza Kanunu İle Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanunun 45'inci maddesi ile değişik 5235 sayılı Kanunun 5'inci maddesi ile Ticaret Mahkemeleri **sadece** toplu mahkeme hâline getirilmemiş; Ticaret Mahkemelerinin hangi davalara nasıl bakacağı da hükme bağlanmıştır.

B) Ticaret Mahkemelerinde “Heyet Hâlinde Görülecek Davalar” ile “Tek Hâkimle Görülecek Davalar” Ayrımı Yapılmıştır

Kanun koyucu, 5235 sayılı Adli Yargı İlk Derece Mahkemeleri ile Bölge Adliye Mahkemelerinin Kuruluş, Görev ve Yetkileri Hakkında Kanunun 5'inci maddesinin mülga üçüncü fıkrasını değiştirerek, Asliye Ticaret Mahkemeleri tek hâkimli mahkemeler olmaktan çıkarmış; ancak kimi davaların tek hâkimle görüleceğini hükme bağlayarak değişik bir düzenlemeye getirmiş; toplu mahkeme olan ticaret mahkemelerinin bazı davaları heyet hâlinde görmesi gerekmediği sonucuna varmıştır.

Kanun koyucu bu düzenlemeyle, ticaret mahkemelerinin, konusu parayla ölçülebilen uyuşmazlıklarda dava değeri üç yüz bin Türk lirasının

---

⁵⁴ HSYK Birinci Dairesinde görüşülerek 26.08.2014 tarihinde alınan kararda;
 “1) İş, kadro ve ihtiyaç durumu gözetilerek, bir başkan ve yeteri kadar üye görevlendirilmek üzere Adana’da 1-2, Ankara’da 1-12, Ankara Batı’da 1, Antalya’da 1-3, Bakırköy’de 1-7, Bursa’da 1-2, Denizli’de 1, Eskişehir’de 1, Gaziantep’de 1, İstanbul 1-18, İstanbul Anadolu’da 1-7, İzmir’de 1-5, Karşıyaka’da 1, Kayseri’de 1, Kocaeli’nde 1, Konya’da 1-2, Mersin’de 1-2, Samsun’da 1, Trabzon’da 1’inci asliye ticaret mahkemelerinin faaliyetlerinin devam etmesine, bu mahallerde bulunan diğer asliye ticaret mahkemelerinin faaliyetlerini durdurulmasına,
 2) Birinci bentte belirtilen asliye ticaret mahkemelerinin 15.09.2014 tarihinde faaliyete geçirilmelerine, bu mahallerde faaliyette bulunan diğer asliye ticaret mahkemelerinin 15.09.2014 tarihinde faaliyetlerinin durdurulmasına 26/08/2014 tarih ve 1875 sayı ile karar verilmiştir” denilmiştir.

üzerinde olan dava ve işler ile dava değerine bakılmaksızın 5235 sayılı Kanunla yeniden düzenlenen üçüncü fıkrasında sayılan dava ve işleri heyet halinde; diğer dava ve işleri ise tek hâkimle görerek karara bağlayacağını kabul etmiştir.

Ticaret mahkemesinin görev alanına giren davaların büyük bir kısmının konusunun üçyüzbin Türk Lirasının altında olduğu nazara alınır, davaların büyük bir kısmının bundan böyle de tek hâkim tarafından görülüp karara bağlanacağını söylemek yanlış olmayacaktır.

Bu hâliyle, tekhâkim ile yargılamasının sadeliğinden istifade etmek isteyen kanun koyucu, ticarî davaları, *önemli* ve *daha az önemli* ayrımına tâbi tutarak, önemli ticari davaların heyet halinde yargılamasını arzu etmiş; önemli davaların üçhâkimin denetim ve gözetiminde yapılmasını hükme bağlamıştır.

C) Kanun Değişikliği ile Ticaret Mahkemelerinin Görev Sahaları ile İlgili Yeni Hükümlere Yer Verilmiştir

6102 sayılı Türk Ticaret Kanununun 5'inci maddesinde, "Aksine hüküm bulunmadıkça, dava olunan şeyin değerine veya tutarına bakılmaksızın asliye ticaret mahkemesi tüm ticari davalar ile çekişmesiz yargı işlerine bakmakla görevlidir" denilmek suretiyle, Ticaret Mahkemelerinin görevi belirlenmiş; Kanunun 4'üncü maddesi mucibince "ticarî dava ve çekişmesiz yargı işi" sayılan bütün yargı işlerine, asliye ticaret mahkemelerinin bakacağı hükme bağlanmıştır.

6545 sayılı Kanunla değiştirilen, 5235 sayılı Kanunun üçüncü fıkrasının düzenlemesiyle Ticaret Mahkemelerini görev sahası genişletilmiş; 6102 sayılı Kanunun 4'üncü maddesinde düzenlenmiş olan "Ticarî Davalar ve Çekişmesiz Yargı İşlerine" ilâveler yapılmış; bazı davaların heyet hâlinde, bazılarının ise tek hâkimli olarak görüleceğini hükme bağlamıştır.

a) Heyet Hâlinde veya Tek Hâkimle Görülmek Üzere Ticaret Mahkemelerinin Görev Sahasına Dâhil Edilen Dava ve İşler

Kanun koyucu, 5235 sayılı Adli Yargılık Derece Mahkemeleri ile Bölge Adliye Mahkemelerinin Kuruluş, Görev ve Yetkileri Hakkında Kanunun 5'inci maddesinin mülga üçüncü fıkrasını yeniden düzenleyerek, heyet hâlinde veya tek hâkimle görülecek dava ve işler ayrımına gitmiş ve bunların görev sahasını belirlemiştir.

aa) Heyet Hâlinde Görülmek Üzere Ticaret Mahkemelerinin Görev Sahasına Dâhil Edilen Dava ve İşler

Ticaret mahkemelerinin *heyet hâlinde* göreceği dava ve işler, konusu parayla ölçülen işler ile değerine bakılmaksızın bazı işler ayırımına tâbi tutulmuştur.

aaa) Konusu parayla ölçülebilen dava ve işler

Bilindiği üzere, Hukuk Muhakemeleri Kanununa göre, *dava konusunun değer ve miktarına bakılmaksızın* malvarlığı haklarına ilişkin davalarla, şahıs varlığına ilişkin davalarda görevli asıl mahkeme, aksine bir düzenleme bulunmadıkça asliye hukuk mahkemesidir (6100 sayılı HMK m.2/1).

Bu husus Türk Ticaret Kanununun 5'inci maddesinin birinci fıkrasında, "Aksine hüküm bulunmadıkça, dava olunan şeyin değerine veya tutarına **bakılmaksızın asliye ticaret mahkemelerinin tümticari davalara bakmakla görevli**" olduğu şeklinde hükme bağlanmış; sulh hukuk mahkemelerinin ticari davalarla ilgili olarak görevine son verildikten başka, ticaret mahkemeleri ile asliye hukuk mahkemeleri arasındaki ilişki, "**görev**" ilişkisi hâline getirilmiştir (TTK m.5/3).

Türk Ticaret Kanunundaki bu düzenleme ile asliye hukuk mahkemelerinin ticari davalarla ilgili olarak görevine son verilmiş olmasına karşın, kanun koyucu yaptığı bu son değişiklikle, dava değeri bakımından bir ayırımı giderek, "*konusu parayla ölçülebilen uyuşmazlıklarda dava değeri üç yüz bin Türk lirasının üzerinde olan dava ve işler ticaret mahkemelerinde bir başkan ve iki üye ile toplanacak heyetçe yürütülüp ve sonuçlandırılacaktır*" hükmünü getirmiş; ticaret mahkemelerinin bünyesinde, ismini koymadan, tekrarasliye hukuk mahkemeleri gibi tek hâkimle karar verecek bir düzenlemeyi getirmiş, "*konusu parayla ölçülebilen uyuşmazlıklarda dava değeri üç yüz bin Türk Lirası ve altında olan ticari dava ve işlere*" tek hâkimin bakacağını kabul etmiştir.

Ancak bu dava ve işlerin ticaret mahkemesinde görülebilmesi için, 6102 sayılı Kanunda kabul edildiği gibi, ticari dava ve çekişmesiz yargı işi olması gerekir.

bbb) Dava değerine bakılmaksızın Kanunda gösterilen bazı davalar

Bu davalar, 6102 sayılı Kanununun 4'üncü maddesinde olduğu gibi tek tek sayılmıştır.

(a) İflâs, iflâsın ertelenmesi, iflâsın kaldırılması, iflâsın kapatılmasından kaynaklanan davalar ticari dava sayılarak, Ticaret Mahkemelerinin görev sahasına girdiği hükme bağlanmıştır

Yukarıda belirtildiği üzere, zaten ticaret mahkemelerinde görülen bu davalar, 6545 sayılı Kanunla getirilen düzenlemeyle, *iflâs, iflâsın ertelenmesi, iflâsın kaldırılması, iflâsın kapatılmasından kaynaklanan davalar*, TTK m.4'te hükme bağlanan ticari davalardan sayılarak, Ticaret Mahkemelerinin görev sahasına dâhil edilmiş; belki de, bilhassa tacir olmadıkları halde özel kanunlarına göre iflâsa tâbi buldukları bildirilen hakiki veya hükmi şahıslar açısından tereddütleri gidermiştir.

(b) Konkordato ve yeniden yapılandırmadan kaynaklanan davalar ticari dava sayılarak, Ticaret Mahkemelerinin görev sahasına girdiği hükme bağlanmıştır

Kanun koyucu, İcra İflâs Kanununa göre ticaret mahkemelerinde görülen, ancak TTK m.4 içinde ticari dava olarak sayılmayan "*konkordato ve yeniden yapılandırmadan kaynaklanan davaları*" da ticari dava olarak kabul etmiş; bu davaların da ticaret mahkemelerinde heyet hâlinde yürütülüp sonuçlandırılacağı esasını benimsemiştir.

(c) Türk Ticaret Kanununda hâkimin kesin olarak karara bağlayacağı işler ile davalar

Türk Ticaret Kanununda bazı işler ile davalar, hâkimin kesin karara bağlayacağı iş ve davalardan sayılmıştır; bu hususlarda hâkimin verdiği karar kesindir. Bunlar:

(1) Kollektif Şirketlerde Ortaklarla tasfiye memurları arasında çıkan uyuşmazlıklara ilişkin davalar (TTK m.268/3).

(2) Komandit şirket ortakları komanditerlerin şirket envanteri, bilançosu ve finansal tabloları incelenmesi için uzman seçtiğinde bu uzmanın şahsı ile ilgili itirazlar olması durumunda mahkemeden uzman atanmasını istemine ilişkin davalar (TTK m.310/2).

(3) Anonim şirketlerde yönetim kurulu üyesi ve başkanının bilgi alma hakkının engellenmesi sonucu açılan davalar (TTK m.392/4-5).

(4) Anonim şirketlerde denetçi seçilememesi nedeniyle denetçi atanması için ya da seçilen denetçinin görevinin engellenmesi nedeniyle açılacak davalar (TTK m.399/6-7).

(5) Anonim Şirket ile denetçi arasındaki görüş ayrılıkları çıkması sonucu açılan davalar (TTK m.405)

(6) Anonim Şirket genel kurulunun toplantıya çağrılmasına ilişkin dava (TTK m.410).

(7) Anonim Şirketlerde pay sahiplerinin genel kurulun toplanması veya gündeme madde konulması talepli davalar (TTK m.412).

(8) Anonim Şirketlerde bilgi alma veya inceleme istemleri cevapsız bırakılan, haksız olarak reddedilen, ertelenen pay sahiplerinin açmış olduğu davalar (TTK m.437).

(9) Anonim şirketlerde pay sahiplerinin özel denetçi atanması istemlerine ilişkin davalar (TTK m.438-440).

(10) Anonim Şirketlerde Mahkemece atanan denetçilere bilgi verilmemesi üzerine açılan davalar (TTK m.441).

(11) Limited Şirketlerde Esas Sermaye Payının Gerçek değerini belirlenmesi yönünde açılan davalar (TTK m.597).

(12) Limited şirketlerde ortakların bilgi alma ve inceleme hakkının engellenmesi sonucu açılan davalar (TTK m.614).

(13) Gemi adamlarına ve kurtaranın diğer adamlarına verilecek pay cetveline karşı açılan davalar (TTK m.1310)⁵⁵.

Türk Ticaret Kanununda düzenlenmiş olan bütün hususlardan doğan hukuk davaları TTK m.4/1.a gereği zaten (mutlak) ticarî dava olarak kabul edilmişken, bu değişiklikte, bir kez daha, Türk Ticaret Kanununda hâkimin kesin olarak karara bağlayacağı işler ile davalar ticarî dava kabul edilerek; bu tür davalara da ticaret mahkemesinin *heyet hâlinde bakacağı* hükme bağlanmıştır.

(d) Şirketler ve kooperatifler hukukundan kaynaklanan genel kurul kararlarının iptali ve butlanına ilişkin davalar

Kanun koyucunun buradaki *şirketlerden* muradı, genel kurulu bulunan şirketlerdir. Genel kurulu bulunan şirketler, TTK m.124/2'de sermaye şirketi olarak tavsif edilen şirketlerdir. Sermaye şirketleri de Türk Ticaret Kanununda düzenlenmiş; TTK m.4/1.a hükmü gereğince de, Türk

---

⁵⁵ Tuztaş, Hüseyin, ulaşım adresi: www.gençbaro.org

Ticaret Kanununda düzenlenen işlerden doğan davalar, ticari dava sayılarak, bu davaların ticaret mahkemelerinde görüleceği TTK m.5'de hükme bağlanmıştır.

1163 sayılı Kooperatifler Kanununun 99'uncu maddesinin birinci fıkrasında da, "Bu kanunda düzenlenen hususlardan doğan hukuk davaları, tarafların tacir olup olmadıklarına bakılmaksızın ticari dava" sayılacağı kabul edilmiştir.

Bu hükümlerden de anlaşıldığı üzere, Kanunda yapılan bu değişiklikte, ticaret mahkemelerinin görev sahasını genişletilmemiş; sadece bu davaların *heyet hâlinde* görüleceği hükme bağlanmıştır.

(e) Şirket ve Kooperatif yönetim organları ve denetim organları aleyhine açılacak sorumluluk(tazminat) davaları

Bu davaların da, TTK m.4/1.a ve KoopK m.99/1 gereği ticari dava olduğu ve ticaret mahkemelerinde görüleceği tartışmasızdır; ticaret mahkemelerinin bu davalara *heyet hâlinde* bakacağı hüküm altına alınmıştır.

(f) Şirket ve Kooperatif yönetim organları ve denetim organlarının azline ve geçici organ atanmasına ilişkin davalar

Kanun koyucu, zaten ticari dava konusu olan şirket ve kooperatif organların azline ilişkin davalar ile şirkete ve kooperatife geçici organ atanmasına ilişkin davaların, ticaret mahkemelerinde *heyet hâlinde* görüşüleceği hükmünü getirmiştir.

(g) Şirketin ve kooperatifin fesih, infisah ve tasfiyeye yönelik davalar

TTK m.4/1.a ve KoopK m.99/1 gereği ticari dava olan *şirketin ve kooperatifin fesih, infisah ve tasfiyeye yönelik davaların* da ticaret mahkemelerinde *heyet hâlinde* görüleceğini öngörmüştür.

(h) Tahkim yargılamasından doğan davalar

6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanununa ve 4686 sayılı Milletlerarası Tahkim Kanununa göre yapılan tahkim yargılamasında; tahkim şartına ilişkin itirazlara, iptal davalarına, hakemlerin seçimi ve reddine yönelik davalar ile yabancı hakem kararlarının tanıma ve tenfizine yönelik davalar, ticari dava olarak kabul edilmiş; bu davaların da ticaret mahkemelerinde *heyet hâlinde* görüşüleceğini hükme bağlayarak, ticaret mahkemelerinin görev sahasına dâhil etmiştir.

(1) Heyet hâlinde bakılacak davalarla ilgili olmak üzere, dava açılmadan önce veya açıldıktan sonra talep edilen ihtiyati haciz ve ihtiyati tedbirler

Mevcut durumda meydana gelebilecek bir değişme nedeniyle hakkın elde edilmesinin önemli ölçüde zorlaşacağından ya da tamamen imkânsız hâle geleceğinden veya gecikme sebebiyle bir sakıncanın yahut ciddi bir zararın doğacağından endişe edilmesi hâllerinde, uyuşmazlık konusu hakkında ihtiyati tedbir kararı verilebileceği HMK m. 389'da hükme bağlanmıştır.

İhtiyati tedbirin, dava açılmadan önce, esas hakkında görevli ve yetkili olan mahkemeden; dava açıldıktan sonra ise ancak asıl davanın görüldüğü mahkemeden talep edilebileceği (HMK m.390/1) nazara alındığında, ticari davalara ilişkin olarak görevli mahkemenin ticaret mahkemesi olduğu anlaşılmaktadır. Kanun koyucu bu kez, bu davaların ticaret mahkemelerinde *heyet hâlinde* görüşülmesi gerektiğini düzenlemiştir.

Hukuk Muhakemeleri Kanununda düzenlenmiş ihtiyati tedbirin özel bir çeşidi olan ihtiyati haciz, sadece para alacaklarına ilişkin davalarda veya icra takiplerinde söz konusudur. İcra ve İflâs Kanununda "*İhtiyati hacze 50'nci maddeye göre yetkili mahkeme tarafından karar verilir*" (İİK m.258) denilmiş olmasına karşın, atıf yapılan maddede yetkili mahkeme belirlenmiş; ihtiyati haciz için görevli mahkeme, Kanunda gösterilmemiştir.

1086 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanununun yürürlükte olduğu dönemde sorun, ihtiyati haciz istemine konu olan alacağın miktarına ve niteliğine göre çözümlenmekteydi (HUMK m.8). 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanununun 2'nci maddesinde, "*Dava konusunun değer ve miktarına bakılmaksızın malvarlığı haklarına ilişkin davalarla, şahıs varlığına ilişkin davalarda görevli mahkeme, aksine bir düzenleme bulunmadıkça asliye hukuk mahkemesidir*" hükmü getirildiğinden, bundan böyle ihtiyati haciz ile ilgili uyuşmazlıklara, alacağın miktarına bakılmaksızın, asliye hukuk mahkemelerinde bakılması gerekmektedir.

Durum böyle olmakla birlikte, Yargıtay 4'üncü dairesi verdiği bir kararda⁵⁶, "ihtiyati haciz talep edilebilecek mahkemenin asliye hukuk mahkemesi değil sulh hukuk mahkemesi olduğuna" dair yerel mahkemenin

---

⁵⁶ Yargıtay 4.HD., 07.12.2013 T., 17636/1888

kararını onaylamış; Yargıtay 17'nci hukuk dairesi ise, "ihtiyati haciz kararı vermekte yetkili ve görevli mahkemenin sulh hukuk mahkemesi değil asliye hukuk mahkemesi olduğuna" hükmetmiştir⁵⁷. Yargıtay 11'inci Hukuk Dairesi ise verdiği bir kararda⁵⁸, "alacaklı bankanın para alacağı yanında teminat alacağı için de ihtiyati haciz talebinde bulunabileceğini" belirterek "ihtiyati haciz konusunda görevli mahkemenin asliye ticaret mahkemesi olduğunu" kabul etmiştir⁵⁹.

Kanun koyucu yaptığı bu değişiklikle, tereddütleri ortadan kaldırmış, "dava açılmadan önce veya açıldıktan sonra talep edilen ihtiyati haciz ve ihtiyati tedbirler de **heyet** tarafından incelenir ve karara" bağlanacağını kabul etmiştir.

bb) Mahkeme hâkimlerinden biri tarafından görülüp ve karara bağlanacak dava ve işler

Ticaret Mahkemeleri tekrar toplu mahkeme hâline getirilmiş olmasına karşın, kanun koyucu, heyet ile görülüp karara bağlanması gereken davaları tek tek *sınırlı olarak saymış; yasada açıkça belirtilen davalar dışındaki tüm davaların* tek hâkim tarafından görülüp karara bağlanacağı esasını getirmiştir.

Ticaret mahkemelerinde heyet hâlinde görülecek dava ve işler dışında kalan uyuşmazlıklar, mahkeme hâkimlerinden biri tarafından; diğer bir söyleyişle, tek hâkim tarafından görülüp karara bağlanacak davlardır.

b) Yargılamanın heyet hâlinde veya tek hâkimle yapılmasına karar verme yetkisi

Kanun koyucu, açılan davanın, heyet halinde mi? yoksa tek hâkim ile mi? görüleceğine kimin karar vereceğini hükme bağlamamıştır. Ancak, *tek hâkimle görülecek davaların, başkan ve mahkeme üyeleri arasında, işlerde denge sağlanacak biçimde nasıl dağıtılacağıının, mahkeme başkanı*

⁵⁷ Yargıtay 17.HD., 14.12.2012 T., 3931/14099

⁵⁸ Yargıtay 11.HD., 14.01.2013 T., 18205/606; 22.10.2012 T., 14297/16782

⁵⁹ Yukarıdaki kararlar ve değerlendirme için bkz., Uyar Talih/Uyar Alper/Uyar Cüneyt, İcra ve İflâs Kanunu Şerhi, C.3, b.3, Ankara 2014, s.3985 vd.; Yargıtay 4, 11 ve 17'nci daireleri arasındaki içtihat uyuşmazlığının giderilmesi için" 18.07.2013 tarihinde yapılan bir başvuru Birinci Başkanlık Kurulunun 23.01.2014 tarih ve 10 sayılı kararı ile "konu ile ilgili olarak Daireler arasında uygulama yönünden görüş farklılığı olmadığı ve aykırı yöndeki münferit nitelikteki kararın süreklilik arz etmediği" gerekçesiyle, bu konuda "içtihatlar birleştirme yoluna gidilmesine gerek olmadığına" oybirliği ile karar verilmiştir (Bkz., age., s.3985-3986).

tarafından önceden tespit edilmesi gerektiği hükmünden hareketle; davanın heyet hâlinde mi? yoksa tek hâkimle mi? görüleceğine de **mahkeme başkanının** karar vereceği sonucuna varılabilir.

Bu kabule göre, davanın heyet hâlinde veya tek hâkimle görüşüleceğine karar verme yetkisi ile tek hâkimle görülüp karara bağlanması gereken davalarda, davanın mahkemenin hangi hâkimi tarafından görüleceğine karar verme yetkisi, mahkeme başkanına verilmiş; mahkeme hâkimleri arasında davaların dengeli bir biçimde dağıtılmasının sorumluluğu ve yetkisi mahkeme başkanına bırakılmıştır.

Bazı sorunların çözümü için, mahkeme başkanının bu yetkisinin yargısal bir faaliyet olup olmadığının tespiti önemlidir.

Genel kabule göre *yargısal faaliyet*, biri şekli diğeri maddi anlamda olmak üzere, iki noktadan hareketle tarif edilmektedir. Şeklî anlamdaki faaliyetin ölçüsü, faaliyette bulunan makamdır. Buna göre, mahkemelerin her türlü faaliyeti yargısaldır. Ancak bu şekilde bir tarif, yargı kavramını açıklamakta yetersizdir. Zira mahkemelerin tüm faaliyetleri yargısal değildir; mahkemenin yargı faaliyetlerinin yanı sıra kalem işlerinin yürütülmesi ve personelin yönetimi gibi idari faaliyetleri de vardır.

Bir mahkeme faaliyetinin gerçekten yargısal olup olmadığını anlayabilmek için, yargının maddi anlamda tarifine başvurmak gerekir. Maddî anlamda yargı, maddi hukuk kurallarının, bağımsız hâkimler tarafından belli bir olaya uygulanmasıdır. Yargı denilince, genellikle maddi anlamda yargı akla gelir; mahkemelerin idari faaliyetlerinde bu özellikler bulunmaz⁶⁰.

Bu açıklamalar ışığında, mahkeme başkanının açılan davanın, heyet halinde mi? yoksa tek hâkim ile mi? görüleceğine; tek hâkimle görüşülmesi hâlinde hangi üyenin davayı göreceğine ilişkin kararı yargısal faaliyet olarak değil, *idari bir işlem* olarak değerlendirilmelidir⁶¹.

İdari işlemlerde *usulde paralellik ilkesi* benimsenmiştir. Usulde paralellik ilkesine göre, bir işlemin yapılması için kullanılan usul, kanun aksini

⁶⁰ Bu husustaki açıklamalar için bkz., Kuru/Arslan/Yılmaz, s.56.

⁶¹ İdari işlem, idarenin hukukî sonuç doğurmaya yönelik irade açıklaması olarak ifade edilmektedir (Bu husustaki açıklamalar için bkz., Gözler, Kemal, İdare Hukukuna Giriş, Bursa 2005, s.99 vd.).

öngörmemişse, o işlemin değiştirilmesi veya ilga edilmesi için de kullanılmalıdır⁶².

Mahkeme başkanının açılan davanın, heyet halinde mi? yoksa tek hâkim ile mi? görüleceğine; tek hâkimle görüşülmesi hâlinde hangi üyenin davayı göreceğine ilişkin kararının idari bir işlem olarak kabulü hâlinde, idari işlemlerde kabul edilen *usulde paralellik* ilkesi gereğince, ilk tevziden sonra yargılama başlamadan veya yargılamanın devamı esnasında davanın heyetten alınıp tek hâkime verilmesi veya tersinin olması yahut ilk tevzi üzerine dava kendisine verilen hâkimden alınıp diğer bir üyeye verilmesi mümkün görülmektedir; Kanunda böyle bir uygulamayı engelleyecek bir hüküm bulunmamaktadır.

Bu tereddütleri gidermek uğruna, gerek heyete gerekse tek hâkime davaların dağıtılmasından sonra veya ticaret mahkemesi yargılamasının her aşamasında; heyet hâlinde görülüp karara bağlanması gereken davanın tek hâkim ile görülüp karara bağlanmasına ya da tek hâkimle yargılanmasına başlanan davanın heyet hâlinde yargılamasının devam edilmesine yahut davanın hâkiminin değiştirilmesine ilişkin kararların, mahkeme tarafından ve heyet hâlinde verilmesi gerektiğinin kabulünün daha doğru olacağı düşünülmektedir.

c) Heyet ile veya tek hâkimle görülecek dava ve işlerde heyet ile tek hâkim arasındaki kuralların niteliği

Belirtmek gerekir ki, heyet halinde görülüp karara bağlanması gereken davanın tek hâkim ile görülüp karara bağlanmasına ya da tek hâkimle yargılanmasına başlanan davanın heyet halinde yargılamasının devam edilmesine karar verildiğinde, mahkemenin diğer üyelerinin ve tarafların itirazı hususunda da Kanunda bir hüküm bulunmamaktadır.

Bu hususta Kanunda bir hüküm bulunmamakla birlikte, Hukuk Muhakemeleri Kanununa göre, davayı gören heyetin veya üyenin, *görevsizlik kararı* verebileceğinin; tarafların da davanın her safhasında davanın heyet hâlinde veya tek hâkimle görülmesi gerektiği yönünde görev itirazında bulunabileceğinin kabulü gerekir (HMK m.115/1).

---

⁶² Usulde paralellik ilkesi, ilk işlemin negatif niteliğinde bir "*karşıt işlem*"in yapılması söz konusu olduğu durumlarda da uygulanabilen bir ilkedir. Usulde paralellik ilkesi, sadece ilk işleme ilişkin her işlemde değil, ilk işlemin karşıt işlemi niteliğinde olan işlemler için de geçerlidir (Bu husustaki açıklamalar için bkz., Gözler, s. 99 vd.).

Bu nedenle, heyet ve tek hâkim arasındaki ilişkinin “görev” ilişkisi olduğu söylenebilir.

Buradaki sorun, Hukuk Muhakemeleri Kanununda *bu tür bir görev ilişkisinin düzenlenmemiş* olmasıdır. Hukuk Muhakemeleri Kanununa göre, kamu düzeni niteliğinde olan görev kuralları (m.1, c.2), dava şartlarındandır (m.114//1); mahkeme, davanın her safhasında görevli olup olmadığını kendiliğinden inceler ve görevsiz olduğu kanısına varırsa, kendiliğinden görevsizlik kararı verir (m.115/1). Görevsizlik kararı veren mahkeme, görevsizlik kararında, dava dosyasının görevli mahkemeye gönderilmesine karar vermekle yetinir; dava dosyasını kendiliğinden görevli mahkemeye gönderemez. Dava dosyasının görevli mahkemeye gönderilebilmesi veya davaya görevli mahkemede bakılabilmesi için, taraflardan birinin, *iki hafta içinde*, görevsizlik kararı veren mahkemeye başvurması gerekir; aksi hâlde dava açılmamış sayılır (m.20). Görevsizlik kararı ile mahkeme davadan elini çeker; görevsizlik kararı nihaî bir karardır⁶³.

Hukuk Muhakemeleri Kanunundaki bu hükümlerin, heyet ve tek hâkim arasındaki ilişkilere uygulanması, aynı mahkeme içinde bir “görev” uyumsuzluğu sebebiyle, bazı sıkıntılara yol açabilecek mahiyette görülmektedir.

Zira yukarıda da ifade edildiği üzere, görevsizlik kararı veren mahkeme, görevsizlik kararında, dava dosyasının görevli mahkemeye gönderilmesine karar vermekle yetinir. Taraflardan birinin, *iki hafta içinde*, görevsizlik kararı veren mahkemeye başvurması gerekir; aksi hâlde dava açılmamış sayılır (HMK m.20). Kaldı ki, görevsizlik kararı, kanun yoluna gidilmeksizin kesinleşmiş ise, bu görevsizlik kararı, dosya kendisine gönderilen mahkemeyi de bağlamaz (HMK m.23); doya kendisine gönderilen mahkeme de, kendisinin görevli olmadığına, bilâkis asıl görevli mahkemenin, dava dosyasını gönderen mahkeme olduğuna karar verebilir. İki mahkemenin aynı dava hakkında göreve ilişkin olarak verdikleri kararlar kanun yoluna başvurulmaksızın kesinleştiği takdirde, görevli mahkeme, ilgisine göre bölge adliye mahkemesince veya Yargıtay’ca belirlenir (HMK m.22/2).

Bu tür bir uygulama, davasını yetkili ve görevli mahkemede açmış olan davacının mahkemedен beklentisini geciktireceği gibi, kimi zaman

---

⁶³ Bu hususta açıklamalar için bkz., Kuru/Arslan/Yılmaz, s.127 vd.; Pekcanitez/Atalay/Özekes, s.132 vd.

telâfisi imkânsız zarara da sebebiyet verebilir. Bu nedenle, mahkeme içindeki bu ilişkinin mahiyetinin kanun koyucu tarafından bir an evvel düzenlenmesi; bu düzenleme yapılmayacaksa, mahkeme içindeki bu sorunların, HMK'daki *görevsizlik kararı* hükümlerine göre değil, heyet hâlinde kendi içinde görüşülerek çözülmesi isabetli olacaktır.

SONUÇ

Kurumları ve hükümleri bağlamında oluşan özgün öğretiler ve ufuk açan ilkesel içtihatlarla, Türk hukukunda örnek alınan, çağdaşları arasında saygın bir yeri olan, nesnel adalete dayanan çözümler sunarak *temel kanun konumunu kazanmış bir Kanun* olarak değerlendirilen 6762 sayılı Türk Ticaret Kanunu, gerekçede belirtilen kimi sebeplerle, 6102 sayılı Türk Ticaret Kanununun 01.07.2012 tarihinde yürürlüğe girmesiyle yürürlükten kaldırılmıştır. Yürürlükten kaldırılan 6762 sayılı Kanun; 6102 sayılı Türk Ticaret Kanununun hazırlanmasında da önemli bir rol oynamış, *6762 sayılı Kanunun temel felsefesi, 6102 sayılı Türk Ticaret Kanununda da benimsenmiştir.*

Diğer Kanunlar gibi, *temel kanun* konumunu kazanan Kanunların da değiştirilmesi gerekebilir. Kanun koyucu kimi gerekçelerle 6762 sayılı Kanunun değiştirilmesi gerektiği kanaatine vararak, 90'lı yıllardan başlamak üzere, hazırlık çalışmalarına başlamış; 2000 yılının Nisan ayından itibaren beş yıl çalışan bir komisyon teşekkül ettirmiştir. Kurulan komisyon tarafından hazırlanan metin, 2005 yılının Kasım ayında Adalet Komisyonuna gönderilmiştir. Aradan üç yıl geçmesini müteakip, temel Kanun olarak görüşmelerine başlanan Tasarının ilk 76 maddesi kabul edildikten sonra, Tasarının görüşmelerine ara verilmiş; nihayet 13.01.2011 tarihinde yapılan toplantıda, kalan maddeler hızlı bir şekilde kabul edilmiş ve Tasarı kanunlaşmış, Kanunun 01.07.2012 tarihinde yürürlüğe gireceği hükme bağlanmıştır.

Ancak 6102 sayılı Kanun henüz yürürlüğe girmeden, 26.06.2012 tarihinde 6335 sayılı Kanunla, 6102 sayılı Kanunda önemli değişiklikler yapılmıştır.

Türk Ticaret Kanununun 4 ve 5'inci maddeleri de bu değişiklikten nasibini almış; bilhassa 5'inci maddesinin üçüncü fıkrası değiştirilerek, asliye ticaret mahkemesi ile asliye hukuk mahkemesi arasındaki ilişki, "*görev ilişkisi*" olarak kabul edilmiştir.

Burada belirtmek gerekir ki, Türk Ticaret Kanununun 4 ve 5'inci maddelerine yapılan müdahaleler, bu değişiklikle sınırlı kalmamış;

09.02.2011 tarihli (Türk Ticaret Kanununun kabulünden 27 gün sonra) “Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun”un (**Torba Kanun**) 13’üncü maddesinin 5235 sayılı Adli Yargı İlk Derece Mahkemeleri ile Bölge Adliye Mahkemelerinin Kuruluş, Görev ve Yetkileri Hakkında Kanunun 5’inci maddesinin ikinci fıkrasında yaptığı değişiklikle, *Ticaret Mahkemeleri tek hâkimli mahkeme* hâline dönüştürülmüş; bu değişikliğin üzerinden çok geçmeden, 18.06.2014 tarihli 6545 sayılı, yine “Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun” (**Torba Kanun**) ile Ticaret Mahkemeleri tekrar toplu mahkeme hâline dönüştürülmüştür. Yapılan değişiklikte Ticaret Mahkemeleri tekrar toplu mahkeme hâline dönüştürülmekle kalmamış, yargılamaya da yeni esaslar da getirilmiştir.

Kanun Koyucunun yetkisi dâhilinde yapılan bu değişikliklerin, kanun koyucunun tercihi olduğunu kabul etmekle birlikte, yapılan değişikliklerin, mevzuat hazırlama usul ve esaslarına uygun olmadığını düşünüyorum.

Mevzuat hazırlamanın, bu bağlamda kanun yapmanın kendine has bir usulü bulunmaktadır. Bu usul, aynı zamanda, Bakanlar Kurulu tarafından hazırlanan bir “*Yönetmelik*” ile de mevzuat hâlini almıştır.

Temel Kanun görünümünü kazanan Türk Ticaret Kanununu yakından ilgilendiren değişikliklerin, en azından “*Mevzuat Hazırlama Usul ve Esasları Yönetmeliği*”ne uygun olarak hazırlanmasını gönül arzu ediyordu; ancak bu hususlara dahi riayet edilmediği gözlemlenmektedir.

19.12.2005 tarihinde Bakanlar Kurulu tarafından kabul edilerek, 17.02.2006 tarihli Resmi Gazetede yayınlanan “**Mevzuat Hazırlama Usul ve Esasları Yönetmeliği**”nin 4’üncü maddesinde yer alan, “*Taslaklar üst hukuk normlarına aykırı olamaz. Taslaklar düzenleme amacına uygun olarak hazırlanır. Taslaklar hazırlanırken yargı kararları göz önünde bulundurulur. Taslaklar hazırlanırken düzenlenen alanlara ilişkin mevzuatın tamamı gözden geçirilerek, gerekiyorsa mevcut hükümlerde gerekli değişiklikler yapılır veya anılan hükümlerden ihtiyaç duyulanlar taslağa alınarak ihtiyaç duyulmayan hükümler yürürlükten kaldırılır. Çerçeve taslaklarda, ilgili mevzuata işlenemeyecek ve onun dışında kalarak tek metin olma özelliğini bozacak hükümlere yer verilmez. Taslakların kapsam maddesi, herhangi bir tereddüde yol açmayacak açıklıkta düzenlenir; taslağın kapsamı konusunda herhangi bir tereddüt bulunmuyorsa, taslakta ayrıca kapsam hükmüne yer verilmez. Taslağın madde metinleri kısa ve anlaşılır biçimde düzenlenir, araç içinde açıklayıcı hükümlere yer verilmez*” şeklindeki hükmü, temel kanun görünümünü almış Türk Ticaret Kanununa yapılan

müdahalelerde pek de nazara alınmamış; müdahaleler ya süratli bir şekilde, diğer kanunlara etkisi düşünülmeden ya da alışılmamış bir tarzda, “*torba kanunlar*” ile yapılmıştır.

Bu bağlamda, 6335 sayılı Kanunla getirilen TTK’nun 5’inci maddesinin üçüncü fıkrasında yapılan değişiklik bir yenilik ve önemli bir değişikliktir. Bu değişikliğin etkisi henüz yeterince değerlendirilmeden bu defa da 6545 sayılı Kanunla, *görev kuralları nazara alınmadan getirilen değişiklik*, yargılamada yeni sorunlara yol açabilecek mahiyettedir, kanaatindeyim.

YARARLANILAN KAYNAKLAR:

- Alangoyo, Yavuz H./ Yıldırım, Kâmil, M./Deren-Yıldırım Nevhis, Medeni Usul Hukuku Esasları, 7.Baskı, İstanbul 2009
- Arkan, Sabih, Ticari İşletme Hukuku, Ankara 2014
- Ayhan, Rıza/Özdamar, Mehmet/Çağlar, Hayrettin, Ticari İşletme Hukuku- Genel Esaslar, Yetkin Yayınları, Ankara 2014
- Börü, Levent/Koçyiğit, İlker, Ticari Dava, Turhan Kitabevi, Ankara 2013
- Gözler, Kemal, İdare Hukukuna Giriş, Bursa 2005
- Karahan, Sami: Ticari İşletme Hukuku, Mimoza Yayınları, Konya 201
- Kuru, Baki/Arslan, Ramazan/Yılmaz, Ejder, İcra ve İflâs Hukuku Ders Kitabı (İcra İflâs), Yetkin Yayınları, Ankara 2012
- Moroğlu, Erdoğan, Türk Ticaret Kanunu Tasarısı Değerlendirme ve Öneriler, İstanbul 2007
- Pekcantez, Hakan/Atalay, Oğuz/Özekes, Muhammet, Medeni Usul Hukuku, Yetkin Yayınları, Ankara 2012
- Uyar Talih/Uyar Alper/Uyar Cüneyt, İcra ve İflâs Kanunu Şerhi, C.3, b.3, Ankara 2014
- Ülgen, Hüseyin (Teoman, Ömer/ Helvacı, Mehmet/ Kendigelen, Abuzer/ Kaya, Arslan/ Nomer, Ertan, N. Füsün): Ticari İşletme Hukuku, Vedat Kitapçılık, İstanbul 2006.